

Tiltaksplan for å bekjempe pankreassykdom (PD) på fisk

Innhold

Innledning	4
Formål, målgruppe og hovedinndeling	5
Del I - Pankreassykdom – risikobilde og forvaltningsmessige konsekvenser	7
1. Risikobildet	7
1.1 Hva definerer et PD-fritt område?	8
2. Risikovurdering	8
3. Hjemmelsgrunnlag – gjeldende regelverk.....	10
3.1 Nasjonalt regelverk relevant for forvaltning av PD	10
3.2 Nasjonalt regelverk relevant for flytting av fisk i tråd med godkjent driftsplan....	11
3.3 Relasjon til EU-regelverket.....	12
Del II - Forvaltning av PD etter PD-forskriften	13
1. Mål med Mattilsynets forvaltning	13
2. PD-forskriften kapittel I om formål, virkeområde og definisjoner	13
2.1 Definisjonen av mistanke om PD, jf. § 3 c	13
3. PD-forskriften kapittel II om generelle bestemmelser	14
3.1 Forbud mot flytting av fisk med mistanke om eller påvist PD, jf. § 8 første og annet ledd	14
3.1.1 Båndlegging med bakgrunn i mistanke om PD i tråd med forskriftens definisjon, jf. § 8 første ledd, jf. § 3c).....	15
3.1.2 Båndlegging for å sikre krav til aktsom håndtering i tråd med matloven § 19 ved annen grunn til mistanke om PD, jf. § 8 annet ledd	15
3.1.3 Forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging	16
3.2 Bruk av slaktemerd, jf. § 8 femte ledd.....	16
3.3 Etablering av kontrollområde, jf. § 8 siste ledd	18
3.3.1 Hvordan skal kontrollområdeforskrift utformes (prosess og mal)	19
3.3.2 Kontrollområde i de nasjonale overvåkingssonene for PD	20
3.3.3 Kontrollområde i PD-sonen	21
4. PD-forskriftens kapittel III om tiltak i PD-sonen.....	21
4.1 Flytting av sjøsatt fisk i PD-sonen, jf. § 9 første ledd.....	21
4.2 Flytting av rensefisk innad i og ut av PD-sonen, jf. § 9 andre ledd.....	22
4.3 Tiltak ved påvist PD i PD-sonen, jf. § 11	23
4.3.1 Påvisning av PD med subtype SAV3 nord for Hustadvika, jf. § 11 første ledd	23
4.3.2 Tømming av anlegg med påvist PD, jf. § 11 andre ledd.....	24
5. PD-forskriftens kapittel IV om tiltak i de nasjonale overvåkingssonene	24
5.1 Båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD i nasjonal overvåkingssone	24
5.2 Prøvetaking av anlegg rundt et anlegg med påvist PD, jf. § 13 første ledd.....	25

5.3	Pålegg om rask tømning av anlegg i overvåkningssone, jf. § 13 andre ledd.....	25
5.3.1	Hovedregel ved påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene – rask utslakting/destruksjon.....	26
5.3.2	Unntak fra krav om rask utslakting/destruksjon	26
Del III - Krav og anbefalinger til næringsaktører		27
1.	Akvakulturnæringens ansvar.....	27
2.	Prøvetaking.....	27
2.1	Krav til rutinemessig prøvetaking og testing, jf. § 4	28
2.2	Krav til prøvetaking ved mistanke om PD, jf. § 6.....	30
3.	Vaksinering	31
3.1	Vurdering av beskyttelseeffekt.....	31
3.2	Pålegg om vaksinering	32
4.	Etablere koordinerte brakkleggingsgrupper – akvakulturdriftsforskriften § 40.....	32
5.	Redusere behovet for flytting av sjøsatt fisk.....	33
6.	Smittesikker transport	34
6.1	Krav i gjeldende regelverk.....	34
6.2	Krav til prosessbåter som slakter og bløgger fisk.....	34
6.3	Ytterligere anbefalinger	35
6.4	Krav til servicefartøy og utstyr	35
7.	Overgang til lukket slakting	35
8.	Særlige tiltak i de nasjonale overvåkingssonene og områder som grenser opp til disse36	
8.1	Aktivt vern av «branngater» mellom PD-områder og PD-frie områder	36
8.2	Nødvendig slaktekapasitet til raskt å kunne tømme infiserte anlegg.....	37
9.	Særlige tiltak i PD-sonen.....	37
9.1	Opprette PD-frie områder	37
Vedlegg:		38
Vedlegg 1: Kriterier for vurdering av smitterisiko.....		39
Vedlegg 2: Maler for forskrift om kontrollområde for PD		56
Vedlegg 3: Mal for vedtak om båndlegging av akvakulturanlegg på grunn av mistanke eller påvist pankreassykdom (PD).....		66

Innledning

Mattilsynet har utarbeidet en tiltaksplan for fiskesykdommen pankreassykdom på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Planen tar utgangspunkt i nasjonal forskrift om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr (PD-forskriften), endringene i forskrift om transport av akvakulturdyr (transportforskriften) som er tatt inn med tanke på PD og kontrollområdeforskriften¹ for PD som for tiden gjelder i Trøndelag og sør i Nordland.

Bakgrunnen for oppdraget med å lage en tiltaksplan, er å sikre en enhetlig behandling av situasjoner med utbrudd av PD, hvor det tydeliggjøres hvorfor og hvordan et utbrudd må behandles ulikt avhengig av hvor i landet utbruddet skjer. På denne måten skal næringen oppleve en større grad av forutsigbarhet og saksbehandlere i Mattilsynet skal få støtte i sin behandling av enkeltsaker. Bestillingen var også tydelig på at planen skulle vise i hvilke situasjoner risiko for smittespredning kunne vurderes å være lav jf. PD-forskriften §§ 8, 11 og 13, der dette er klare unntak fra hovedregelen.

I PD-forskriften er det opprettet en sone som strekker seg fra Jærens rev ved Søre Revtangen til Skjemta, Flatanger i Trøndelag (PD-sonen). I denne sonen er sykdommen utbredt og må regnes som endemisk. Resten av kysten dekkes av to nasjonale overvåkingssoner. De nasjonale overvåkingssonene skal være fri for PD. Ved utbrudd av PD i disse sonene vil det opprettes kontrollområder for å bekjempe sykdommen med sikte på å bli fri for sykdommen. (Pr desember 2019 gjelder dette området fra Skjemta i Trøndelag til og med Sømna i Nordland, jf. kontrollområdeforskriften¹). Kontrollområder for PD består av to soner, en bekjempelsessone og en overvåkingssone. For å unngå misforståelser brukes derfor begrepet «nasjonal overvåkingssone» om de to overvåkingssonene PD-forskriften definerer, mens overvåkingssoner innad i kontrollområder for PD betegnes som «lokale overvåkingssoner».

Målet med PD-forskriften er å redusere konsekvensene av utbrudd av sykdommen i PD-sonen, hindre etablering av PD i de nasjonale overvåkingssonene og å begrense videre utbredelse av de virusstypene som forårsaker PD. Det er videre et klart mål å utrydde PD fra kontrollområdet i Trøndelag/Nordland, jf. kontrollområdeforskriften¹.

Kravene til transport er strammet inn og tatt inn i transportforskriften. Det er forbudt å transportere levende laksefisk, unntatt settefisk, ut av PD-sonen, og det er forbudt å transportere laksefisk til slakt over Hustadvika.

Samlet inneholder bestemmelsene i PD-forskriften og transportforskriften tiltak for å forsterke grensen mellom PD-sonen og de nasjonale overvåkingssonene. Samtidig legger regelverket til rette for at flest mulig anlegg innenfor PD-sonen kan bli fri for sykdommen. Kravene i regelverket og forvaltningspraksis innebærer mer områdevis forvaltning med koordinert drift og brakklegging både i PD-sonen og i de nasjonale overvåkingssonene.

Bruk av åpne slaktermerder er en betydelig risikofaktor for videre spredning av PD. Det gjøres oppmerksom på at muligheten for unntak fra kravet i PD forskriftens § 8 om at fisk med mistanke om eller påvist PD ikke skal settes ut i åpen slaktermerd, med bakgrunn i manglende kapasitet på lukket transport og direkte slaktning fra brønnbåt opphører 1/1-2021. Etter denne

¹ Forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr, Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna kommuner, Trøndelag og Nordland

dato er det kun dersom Mattilsynet vurderer smitterisikoen som lav eller at det er nødvendig for å kontrollere et utbrudd at det kan gis unntak for å slakte fisk lukket. Næringen må innen denne tid ha sørget for at det er tilstrekkelig kapasitet til å håndtere lukket slakt ved utbrudd av PD.

Formål, målgruppe og hovedinndeling

Hensikten med tiltaksplanen er å gi en oversikt over faglige og forvaltningsmessige rammer som ligger til grunn for arbeidet med å forebygge, begrense og bekjempe fiskesykdommen pankreassykdom i Norge. Pankreassykdom eller pancreas disease forkortes i tiltaksplanen til PD. Planen gjelder alle situasjoner der PD-smitte mistenkes eller er påvist hos oppdrettsfisk, uansett virustype og virulens.

Målgruppen for tiltaksplanen for PD er næringsaktører og saksbehandlere i Mattilsynet som på ulike måter og nivåer er involvert i arbeidet med bekjempelse av PD. Planen er ment å skulle gi akvakulturnæringen, herunder også dyrehelsepersonell, tydelig og god informasjon om sykdommen og hvilket ansvar som påhviler den enkelte aktør i arbeidet med å forebygge, begrense og bekjempe PD. Planen skal legge til rette for en enhetlig behandling av saker knyttet til PD.

Planen er delt i tre deler. Merk at det er en del overlapp mellom de tre delene, og at alle deler av planen må ses i sammenheng. De deler av planen som tilsier handling fra Mattilsynet er å oppfatte som en instruks til Mattilsynets saksbehandlere (på alle nivåer i etaten).

Del I gir bakgrunnsinformasjon av betydning for forebygging, begrensning og bekjempelse av PD i Norge. Her gis en status over dagens forekomst av de ulike subtypene av PD-viruset. Del I gir også en vurdering av det generelle risikobildet med hensyn til videre spredning av sykdommen, og hvilke konsekvenser det får for forvaltningen av sykdommen og valg av virkemidler i bekjempelsesarbeidet. Videre oppsummerer denne delen det regelverket som er relevant ved flytting av fisk, og PD-forskriftens relasjon til det felles regelverket i EØS-samarbeidet.

Del II inneholder detaljer om Mattilsynets forvaltning av PD-forskriften og annet relevant regelverk i de ulike delene av landet. Regelverket gir rom for utøvelse av faglig skjønn. Del II skal gi støtte for vurderingen av enkelttilfeller og bidra til en mer enhetlig håndtering av like tilfeller. Denne delen er også viktig for næringsaktører for å få innsyn i hvordan regelverket skal forstås og hvordan det kan forventes å bli anvendt av Mattilsynet. For øvrig skal Del II gi retningslinjer for tilsynet.

Del III inneholder nærmere anbefalinger og krav til næringsaktørene for å forebygge og begrense PD og for å unngå spredning av smitte. Håndtering i strid med klare anbefalinger kan innebære at næringsaktører har opptrådd uaktsomt med tanke på smittespredning i en konkret situasjon. Dette må vurderes individuelt ut i fra den enkelte situasjon. I del III gjennomgås deler av PD-forskriften som retter seg spesifikt til næringsaktørene med blant annet krav til prøvetaking og vaksinasjon. Her ligger også krav og anbefalinger om smittesikker transport etter transportforskriften.

Planen har også tre vedlegg. Vedlegg 1 utdyper kriteriene for vurdering av smittestatus og inkluderer tre tabeller som tar for seg konkrete vurderinger som skal gjøres når det skal

avgjøres om et anlegg bør tømmes raskt for fisk, om fisk kan flyttes eller settes i åpen slaktemerd og hvordan båttrafikk skal vurderes som risiko for spredning av smitte. Vedlegget er i hovedsak ment som en veiledning til Mattilsynets saksbehandlere, men kan også være en nyttig orientering for oppdrettere. Vedlegg 2 er mal for utforming av kontrollområdeforskrifter. Vedlegg 3 er mal for båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD-smitte.

Del I - Pankreassykdom – risikobilde og forvaltningsmessige konsekvenser

1. Risikobildet

PD forårsakes av et virus som betegnes som Salmonid alfavirus (SAV) eller PD-virus. Det finnes i alt seks kjente subtyper av viruset hvorav to (SAV2 og SAV3) er påvist i Norge. Det viktigste smittereservoaret for viruset er infisert fisk i sjøanlegg. Viruset spres lett både innad i et akvakulturanlegg og til andre anlegg gjennom vann, flytting av smittet fisk og med transportmidler eller servicebåter som har håndtert smittet fisk. Det er indikasjoner på at virusutskillelse fra en fiskepopulasjon er høyest i forkant av et klinisk utbrudd (Andersen et al. 2007). Viruset er svært smittsomt. Nyere forskning viser at et relativt lavt antall viruspartikler er tilstrekkelig til å etablere infeksjon i en mottakelig fisk. Det er vist at viruset er i stand til å infisere mottakelig fisk etter passiv transport i sjø over store avstander. Sannsynlighet for smitte er beregnet til ca. 30 % ved en avstand på 10 km, ca. 10 % ved 20 km og tilnærmet lik null ved en avstand på 50 km eller mer (Veterinærinstituttet, 2018). Samtidig går det fram av en nylig publisert studie (Haredasht et al., Veterinærinstituttet, 2018) at en viktig risikofaktor for spredning av PD synes å være brønnbåtbevegelser fra et PD-smittet anlegg til anlegg som i utgangspunktet er fri for sykdommen.

Kunnskap om PD-virusets smitteevne tilsier at en PD-infisert populasjon som står i sjøen alltid utgjør en sannsynlig kilde for videre smittespredning. Sannsynligheten for aktiv smitteoverføring som følge av flytting av fisk, båter og felles utstyr, eller passiv overføring gjennom sjø vil variere. I hvilken grad risiko (= sannsynlighet x konsekvens) ved en smittespredning som følge av en aktivitet skal kunne aksepteres, vil derfor være en samlet vurdering av sannsynligheten for - og konsekvensen av - en eventuell smittespredning.

Det eksisterer områder uten akvakulturanlegg med sjøsatt fisk både sør/øst for Jæren og nord for Sømna som medfører at avstanden mellom infiserte anlegg og PD-frie anlegg forventes å være tilstrekkelig til å forebygge passiv spredning av PD-viruset gjennom sjø. Disse områdene har potensiale til å fungere som «branngater» med hensyn til å redusere sannsynligheten for smittespredning av PD. Resultater av nylige simuleringer foretatt med ulike modeller der havstrøm og smittespredning kombineres, indikerer neglisjerbar/ingen sannsynlighet for passiv smittespredning med strøm over havområdene mellom tidligere Nord- og Sør-Trøndelag ved Skjemta, og mellom Sømna og Brønnøysund i Nordland. I tillegg har havområdene over Stadt og Hustadvika ut fra lang tids erfaring også vist seg å kunne fungere som en slik «branngate».

PD er en sykdom som angriper laksefisk i akvakulturanlegg. Det er så langt ikke vist at sykdommen har gitt negative konsekvenser for ville laksefiskbestander. De samfunnsmessige konsekvensene av sykdommen er derfor knyttet til redusert fiskevelferd i sykdomsbefengte anlegg og de ringvirkninger som måtte følge av sykdomsrelaterte tap og redusert inntjening for berørte aktører. Formålet med myndighetenes regulering av PD er å redusere konsekvensene av sykdommen i områder der PD ansees endemisk, herunder velferdsmessige og samfunnsmessige konsekvenser, samt å begrense utbredelsen av sykdommen og hindre at den etablerer seg i nye områder.

PD er en tapsbringende sykdom. Beregninger med bruk av en bioøkonomisk modell har estimert de direkte kostnadene av et PD-utbrudd med subtype SAV3 på en lokalitet med en

million utsatte smolt til 55,4 millioner NOK basert på 2013-priser (Pettersen et al. 2015). Praktiske erfaringer og studier gjennomført ved anlegg med infeksjon av subtype SAV2 har vist noe lavere dødelighet og mildere forløp av sykdommen. Det er ikke gjennomført tilsvarende kostnadsestimering for anlegg med fisk infisert med SAV2-virus (Stene et al, 2018), men erfaringer gjort av flere næringsutøvere de siste årene indikerer at tapspotensialet også som følge av denne virus-subtypen kan være betydelig. Oppsummert for hele oppdrettsnæringen over år med endemisk forekomst av PD, kan således det samlede tapet estimeres til å være i størrelsesorden 80 – 100 milliarder NOK (Aunsmo, 2010, Pettersen et al, 2015). I disse beregningene er det ikke tatt hensyn til eventuelle tap som følge av at PD kan føre til redusert markedsadgang for norsk laks.

Sykdommen er listeført som meldepliktig sykdom av verdens dyrehelseorganisasjon (OIE). Dette innebærer at land som importerer laks fra Norge og som kan dokumentere PD-fri status, kan stille krav om at all laks som importeres kommer fra områder i Norge som er fri for PD, dersom vilkårene i WTO/SPS-avtalen er oppfylt.

1.1 Hva definerer et PD-fritt område?

PD er ikke listeført som smittsom sykdom i EU-regelverket og bekjempes etter nasjonalt regelverk i Norge. Norge har heller ikke søkt ESA om at sykdommen skal behandles etter Artikkel 43 i fiskehelsedirektivet, som gir grunnlag for såkalte godkjente nasjonale tiltak overfor EU og/eller tredjeland. Det foreligger derfor pr. dato ingen formelle krav i norsk regelverk til hva som kan betraktes som PD-frie områder. PD-forskriften deler landet i tre soner – en PD-sone hvor det jevnlig påvises PD-virus SAV2 eller 3, og i to overvåkingssoner hvor påvisning av PD har vært mer sporadisk. Ingen av disse sonene har status som PD-frie områder i en mer formell internasjonal kontekst (EU-regelverk, OIE- standarder). Spørsmålet om hva som kan defineres som et fri-område og hva som kan betraktes som et smittet område når det gjelder PD kan ut i fra dette virke uklart.

I tiltaksplanen er det derfor ut fra en hensiktsmessighetsvurdering brukt begrepet PD-frie områder som synonymt med de nasjonale overvåkingssonene sør/øst av Jæren og nord for kontrollområdet i Trøndelag/Nordland (Sømna). (SAV2- frie områder sør for Stadt, og SAV3-fritt nord for Hustadvika). Når kontrollområdet i Trøndelag/Nordland oppheves, vil dette området igjen være å betrakte som PD-fritt område, på lik linje med resten av overvåkingssonene.

2. Risikovurdering

Til grunn for et hvert enkeltvedtak fra Mattilsynet skal det ligge en individuell risikovurdering. Under er hovedreglene for risikovurderingene gitt. I vedlegg 1 gis kriterier for individuell vurdering av smitterisiko ved iverksettelse av enkelte inngripende virkemidler og andre vedtak der bestemmelsene i PD-forskriften gir rom for utøvelse av faglig skjønn.

Ut fra det som er skrevet om risikobildet i punkt 1 over, kan det tegnes følgende bilde av konsekvensene og dermed risikoen forbundet med en eventuell spredning av PD-smitte:

Konsekvensen av at PD får etablere seg i områder som i dag betraktes som fri for sykdommen er stor. Smitteovervåkingen etter PD-forskriften med bruk av PCR, skal kunne avdekke smitte før klinikk oppstår. Tiltak i form av økt overvåking og et større prøveantall, vil i de fleste tilfeller

ha begrenset effekt, og vil ikke kunne gi tilstrekkelig sikkerhet for at fisk innenfor PD-sonen som er eksponert for ubehandlet sjøvann, er fri for PD. På tross av mye oppmerksomhet rundt smittereduserende tiltak knyttet til transport av levende fisk med brønnbåter, viser nyere forskning (Veterinærinstituttet, oktober 2018) at brønnbåtbevegelser mellom lokaliteter fortsatt utgjør en viktig risikofaktor med hensyn til spredning av PD-smitte. Dette tilsier at den samlede smitterisikoen knyttet til så vel flytting av fisk som ulike former for brønnbåtkontakt fra PD-sonen til de nasjonale overvåkingssonene, i de fleste tilfeller vil vurderes av Mattilsynet som høy. Det gjelder også fra eventuelle kontrollområder til de nasjonale overvåkingssonene.

Under beskrivelsen av risikobildet over (punkt 1) er det vist til områder langs kysten som ut fra en vurdering av sannsynligheten for passiv overføring av PD-smitte kan fungere som såkalte «branngater» med hensyn til videre spredning av PD. «Brohodelokaliteter» er anlegg som, dersom de blir smittet, ligger slik til at de kan ha betydning for smittespredning til nye områder og til andre anlegg. «Brohodelokaliteter» er også i enkelte publikasjoner omtalt som «nøkkellokaliteter» med hensyn til spredning av PD. Oppdrettsanlegg som er lokalisert tett opp til «branngatene» er strategisk viktige i arbeidet med å bekjempe og hindre videre spredning av sykdommen. Et sentralt element i så måte er å redusere sannsynligheten for at slike anlegg kan fungere som et «brohode» for smitteoverføring fra et område med påvist PD til et område som er fri for PD. All aktivitet som innebærer flytting av fisk eller annet smitteførende materiale til og fra slike «brohodelokaliteter» må derfor betraktes å representere høy risiko for smittespredning. En konsekvens av dette er at «brohodelokaliteter» vil kunne bli inkludert i et eventuelt kontrollområde for å hindre videre spredning av sykdommen, selv om de ligger utenfor den normale grensen som et slikt kontrollområdet normalt ville hatt.

Innenfor PD-sonen hvor PD-virus av enten subtype SAV2 eller SAV3 forekommer endemisk, vil de samlede konsekvensene av en eventuell ny PD-påvisning være lavere enn om det ble påvist utenfor PD-sonen. I vedlegg 1 brukes begrepene «høy risiko» og «lav risiko». Ut fra denne skalaen vil den generelle risikoen ved smittespredning inne i PD-sonen måtte karakteriseres som lav ut fra at konsekvensen av nye PD-tilfeller i denne sonen er relativt liten sammenlignet med nye tilfeller i de nasjonale overvåkingssonene. Samtidig er det grunn til å understreke at det også vil kunne oppstå situasjoner i PD-sonen hvor konsekvensen av nye PD-tilfeller er mer alvorlig. Eksempel på dette er utbrudd på nylig utsatt fisk i et koordinert brakkleggingsområde, og hvor resultatet kan innebære større smitteeksponering og sannsynlighet for sykdomsutbrudd på fisk som i utgangspunktet er PD-fri. Følgelig vil den generelle risikoen for smittespredning innenfor PD-sonen som hovedregel her kunne betraktes som lav eller moderat.

Unntak: Det vil likevel finnes situasjoner innenfor PD-sonen hvor denne risikovurderingen ikke kan legges til grunn. Dette gjelder:

- Tilfeller innenfor PD-sonen hvor det finnes et epidemiologisk grunnlag for å etablere et større geografisk område fri for PD, og det foreligger en avtale mellom alle næringsaktørene i området om at dette skal realiseres. Her skal samlet risiko vurderes som høy.
- Akvakulturrelatert aktivitet som innebærer sannsynlighet for at PD forårsaket av SAV3 kan spres til anlegg nord for Hustadvika. PD forårsaket av SAV3 vurderes som en alvorlig og tapsbringende sykdom og vil kunne få alvorlige næringsøkonomiske konsekvenser. Risiko som følge av smittespredning skal vurderes som høy.

- Tilsvarende gjelder for aktivitet som innebærer sannsynlighet for introduksjon av PD av subtype SAV2 sør for Stadt. En slik introduksjon vil representere en uønsket tilleggsbelastning og vil kunne få alvorlige næringsøkonomiske konsekvenser. Risiko skal vurderes som høy.

PD-forskriften har unntaksbestemmelser som åpner for flytting av fisk som i utgangspunktet er gjenstand for flytteforbud som følge av mistanke om eller påvisning av PD, jf. forskriften § 8, § 11 og § 13. En forutsetning for slik flytting er at smitterisikoen er lav eller at flytting er nødvendig for å kontrollere sykdomsutbruddet. Slike unntak vil derfor bare kunne gis i helt særlige tilfeller, og hovedregelen vil være at det ikke gis tillatelse til slik flytting, se nærmere omtale under Del II av planen der de enkelte paragrafer i nasjonal PD-forskrift omtales.

Det vil likevel være tilfeller hvor det ut fra en individuell risikovurdering i samsvar med kriteriene som er gitt i Vedlegg 1, kan være forsvarlig å tillate slik flytting. Vurdering av smitterisiko i slike tilfeller vil være krevende, og må alltid gjennomføres ut fra forutsetningene som er tilstede i den enkelte sak. Det er derfor vanskelig å gi allmenngyldige eksempler som kan danne presedens for tilsvarende saker. I vedlegg 1 er det likevel gitt et eksempel på en vurdering der det ble gitt tillatelse til flytting av fisk med påvist PD SAV-3 fra et område nord for Hustadvika til et område lenger sør. Eksemplet viser hvor kompleks en slik sak vil være, og viktigheten av at næringsaktørene er koordinerte og enige om løsningene som velges, da løsningen vil kunne påvirke driften til samtlige aktører.

3. Hjemmelsgrunnlag – gjeldende regelverk

PD er ikke listeført som smittsom sykdom i EU-regelverket og bekjempes etter nasjonalt regelverk i Norge. Likevel setter EU-regelverket noen minimumskrav. Det er viktig å være oppmerksom på sammenhengen mellom PD-forskriften og annet relevant regelverk som skal legges til grunn for sykdomsforvaltningen, både for saksbehandlere i Mattilsynet og for næringen. Under følger en gjennomgang av dette regelverket.

3.1 Nasjonalt regelverk relevant for forvaltning av PD

PD er en sykdom på liste 3 i vedlegg 1 til forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr (omsetnings- og sykdomsforskriften). Omsetnings- og sykdomsforskriftens vedlegg 1 inneholder listen over sykdommene på akvatiske dyr som myndighetene iverksetter tiltak for å bekjempe. Liste 3 er nasjonalt listede sykdommer. Forskriften inneholder også generelle krav som alltid gjelder ved grunn til mistanke om listeført sykdom, blant annet varslingsplikt og restriksjoner knyttet til flytting, avl etc.

Forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr (PD-forskriften) slår fast hvilke plikter som gjelder for akvakulturanlegg, tjenesteytere til akvakulturanlegg og laboratorier, for å kontrollere sykdommen og hindre videre utbredelse. Forskriften gir også hjemmel for Mattilsynet for nødvendige tiltak for å oppnå formålet.

Forskrift 17. juni 2008 nr. 820 om transport av akvakulturdyr (transportforskriften) har bestemmelser som retter seg mot personer og selskaper som er ansvarlig for, eller er involvert i transport av levende akvakulturdyr. Transportforskriften setter krav til slike aktører for å unngå spredning av PD.

Forskrift 17. juni 2008 nr. 822 om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften) setter krav til helsemessig- og fiskevelferdsmessig forsvarlig drift av akvakulturanlegg. Forskriften setter krav til risikobasert helsekontroll, og godkjenning av driftsplaner for produksjon av matfisk og stamfisk. I driftsplanen skal bl.a. opplysninger om lokalitetsvalg, utsetting av fisk, eventuell flytting av fisk og tidspunkt for brakklegging fremgå.

Merk at det også kan være fastsatt midlertidige forskrifter som oppretter et kontrollområde lokalt. Kravene i kontrollområdeforskrifter gjelder i tillegg til kravene i nasjonal PD-forskrift og transportforskriften. Kravene retter seg mot personer og selskaper som utfører aktiviteter som kan bidra til å spre smitte i et nærmere definert område. Formålet med kontrollområdeforskrifter vil være å iverksette målrettede tiltak i et mindre område for å få bedre kontroll med bekjempelse av PD.

3.2 Nasjonalt regelverk relevant for flytting av fisk i tråd med godkjent driftsplan

En forutsetning for at flytting av sjøsett fisk i tråd med godkjent driftsplan skal kunne gjennomføres lovlig, er at følgende krav i regelverket etterleves av oppdretter i forkant av og ved selve flyttingen:

Matlovens § 19 første ledd slår fast at enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av smittsom dyresykdom.

Matlovens § 19 andre ledd setter forbud mot å flytte levende fisk når det er grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. PD er en slik sykdom. Samme bestemmelse forbyr at fisk flyttes inn i akvakulturanlegg som har mistanke om alvorlig smittsom sykdom. Flytting av rensefisk inn i et anlegg med mistanke om eller påvist PD er unntatt fra forbudet, jf. PD-forskriften § 8 andre ledd. Etter akvakulturdriftsforskriften § 28 skal fisk ikke settes ut i et anlegg med pågående klinisk sykdomsutbrudd dersom det er grunn til tro at fisken som settes ut vil bli syk og påføres vesentlige unødige påkjenninger.

Omsetnings- og sykdomsforskriftens § 11 krever at fisk som flyttes skal være klinisk frisk og ikke komme fra et anlegg som har uavklart forøket dødelighet. Kravet om at fisk som skal flyttes må være klinisk frisk gjelder for alle smittsomme sykdommer. Altså gjelder kravet både PD, andre listeførte sykdommer og smittsomme sykdommer som ikke er listeførte. Kravet om at fisken må være klinisk frisk gjelder for populasjonen i den produksjonsenheten det skal flyttes fisk fra.

Begrepet uavklart forøket dødelighet er definert i omsetnings- og sykdomsforskriftens § 5. I begrepet «uavklart» ligger det at dersom anlegget har forøket dødelighet, har oppdretter en plikt til å avklare hva dødeligheten er forårsaket av før fisken eventuelt kan flyttes. Om flyttingen er tillatt etter at årsaken til dødelighet er avklart, vil avhenge av hva som er årsaken. Flyttingen kan ikke gjennomføres hvis det er grunn til å tro at dødeligheten skyldes en smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. Mattilsynet ser alvorlig på brudd på plikten til å avklare hva dødeligheten skyldes. Brudd på plikten skal vurderes anmeldt.

Reglene i omsetnings- og sykdomsforskriften § 11 er EØS-forpliktelser som Mattilsynet ikke har anledning til å dispensere fra.

Akvakulturdriftsforskriften stiller krav om at det skal gjennomføres risikobasert helsekontroll utført av veterinær eller fiskehelsebiolog. Mattilsynet legger til grunn at virksomhetene tilpasser sin risikobaserte helsekontroll til den økte risikoen som flytting av fisk innebærer. Dette gjelder

både med hensyn til antall helsekontroller og gjennomføring av helsekontroll i forkant av selve flyttingen.

Kravene til prøvetakning av fisk fra anlegget fisken skal flyttes fra må være gjennomført i samsvar med PD-forskriftens § 4 for at fisk skal kunne flyttes i tråd med godkjent driftsplan.

For å utøve nødvendig aktsomhet i tråd med matlovens § 19 første ledd mht. spredning av PD ved flytting av fisk, legger Mattilsynet til grunn klargjøringen som fremkommer i informasjonsbrevet om flytting av fisk sendt til næringsaktørene 18. mars 2019. Se nærmere informasjon om dette på Mattilsynets hjemmesider [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)].

3.3 Relasjon til EU-regelverket

PD er ikke en listeført sykdom i fiskehelsesdirektivet (Rådskonklusjon 2006/88/EF). Direktivet åpner likevel for at enkeltland kan iverksette tiltak også mot sykdommer som ikke er listeførte, dersom sykdommen utgjør en signifikant risiko for helsen til oppdrettsfisk eller villfisk i landet. I utgangspunktet forutsettes det at tiltakene ikke påvirker handelen med andre land, se artikkel 1 nr. 2 og artikkel 43 nr. 1. Direktivet fastslår at det enkelte land kan i slike tilfeller gjennomføre tiltakene uten godkjenning fra Kommisjonen. Dersom tiltakene påvirker handelen mellom land, må de notiseres og godkjennes av Kommisjonen (ESA for Norges del), se artikkel 43 nr. 2. Slike tiltak kalles nå for godkjente nasjonale tiltak, og ble tidligere kalt for tilleggsgarantier. Finland har godkjente nasjonale tiltak mot PD.

Ved listeføring av PD og fastsettelse av tiltakene i PD-forskriften, har norske myndigheter brukt den muligheten artikkel 43 nr. 1 gir til å gjennomføre tiltak mot PD i Norge. Norge har ikke godkjente nasjonale tiltak mot PD etter artikkel 43 nr. 2.

Del II - Forvaltning av PD etter PD-forskriften

Del II gir anvisning og støtte til tilsynet i forvaltning av PD, men er også viktig som informasjon til næringsaktørene om hvordan de skal forholde seg til regelverket og hvordan de kan forvente seg at regelverket vil håndheves av Mattilsynet.

Planen gir på enkelte punkter instruksjoner for Mattilsynets forvaltning. Imidlertid skal det alltid ligge en individuell vurdering av smitterisiko til grunn for Mattilsynets bruk av virkemidler og tilsynsinnsats i det enkelte område og i det enkelte tilfelle som er til vurdering. Individuell vurdering kan for eksempel innebære at virkemiddelet "vedtak om rask utslakting av et PD-infisert anlegg" også kan være aktuelt innenfor PD-sonen, eller at rask utslakting av et anlegg i en av de nasjonale overvåkingssonene *ikke* vedtas. Det vil alltid være konsekvensen av en eventuell smittespredning som er avgjørende for beslutningen som tas. I tillegg skal forholdsmessighetsprinsippet alltid følges, slik at et tiltak ikke skal være mer inngripende enn nødvendig ut i fra hva som er formålet og effekten av tiltaket.

Del II har kommentarer til de bestemmelsene i PD-forskriften som kan knyttes til tiltak som skal settes inn ved mistanke om eller påvisning av PD. De paragrafene som kommenteres, er i hovedsak paragrafer hvor det er gitt et visst rom for faglig skjønn, og hvor det er nødvendig å gi føringer for hvordan dette skjønnet skal utøves. Kommentarer knyttes til konkrete bestemmelser i regelverket som regulerer tiltaket.

1. Mål med Mattilsynets forvaltning

Målet med kravene i PD-forskriften og transportforskriftens krav rettet mot PD er å redusere konsekvensene av sykdommen i PD-sonen, hindre etablering i de nasjonale overvåkingssonene og begrense utbredelsen av virustypene som forårsaker PD.

Dette innebærer å:

- Gi de nasjonale overvåkingssonene i PD-forskriften et smittehygienisk vern mot introduksjon av PD-virus,
- Forebygge introduksjon av PD-smitte til akvakulturanlegg,
- Holde settefiskpopulasjonene fri for PD-smitte,
- Hindre overføring av PD-smitte ved transport av fisk, ved bruk av servicefartøyer, og gjennom annen akvakulturrelatert aktivitet,
- Begrense sannsynligheten for at PD-viruset blir spredd ved slakting og destruksjon av fisk,
- Håndtere utbrudd av PD hos fisk på en hensiktsmessig og sikker måte i forhold til risikovurdering,
- Kunne gi restriksjoner på og ha kontroll med flytting av fisk og annen risikoaktivitet over etablerte branngater.

2. PD-forskriften kapittel I om formål, virkeområde og definisjoner

2.1 Definisjonen av mistanke om PD, jf. § 3 c

Paragraf 3 c definerer «mistanke om PD», slik det er å forstå etter forskriften. Det er nok at prøvene fra én fisk i et uttak er positiv, så lenge kriteriene for en mistanke eller påvisning er

oppfylt. Merk at § 3 c) gir forutsigbarhet til næringsaktører og fiskehelsetjenester om hva som utgjør mistanke om PD basert på prøveresultater eller klinikk på fisk i et konkret anlegg. Sett sammen med § 8 første ledd betyr en slik mistanke om PD et forbud mot å flytte fisk uten tillatelse fra Mattilsynet.

Mistanke om PD kan i enkelte tilfeller også oppstå av andre årsaker enn det forskriften definerer, f.eks. gjennom kontaktsmitte. Dette følger av matloven § 19. Dersom det oppstår tilfeller der det er grunn til mistanke om PD av andre årsaker enn det som følger av § 3 c), vil dette også kunne medføre forbud mot flytting. Se nærmere om hvilken betydning dette har for hjemling av vedtak om båndlegging av akvakulturanlegg i Del II punkt 3.1.

3. PD-forskriften kapittel II om generelle bestemmelser

PD-forskriftens kapittel II inneholder de bestemmelser som gjelder over hele landet, uavhengig av om anlegget ligger i PD-sonen eller i en av de nasjonale overvåkingssonene. § 4, § 5 og § 6 er tekniske bestemmelser knyttet til prøvetaking, § 7 gjelder vaksinerings, mens § 8 beskriver tiltak ved mistanke om eller påvisning av PD. Det er viktig å merke seg at tiltakene i kapittel II gjelder for alle, selv om risikovurderingene knyttet til smittespredning vil kunne variere ut i fra den lokale situasjonen.

Retningslinjer/kommentarer til bestemmelsene i PD-forskriften knyttet til prøvetaking er tatt inn i planens Del III. Oppdretter, i samarbeid med fiskehelsetjenesten, må sørge for etterlevelse av kravene. Mattilsynet vil i sine tilsyn kontrollere at bestemmelsene følges opp.

3.1 Forbud mot flytting av fisk med mistanke om eller påvist PD, jf. § 8 første og annet ledd

Et viktig prinsipp i all bekjempelse av smittsom sykdom hos fisk er å «fryse» situasjonen når det oppstår mistanke. «Frys» vil si at situasjonen forblir uendret ved at fisk ikke flyttes inn i eller ut av anlegget, og skal sikre at smitte ikke spres ved flytting av fisk. Prinsippet om å «fryse» situasjonen gjelder også ved PD. Forbudet mot flytting i forskriftens § 8 første ledd retter seg mot oppdretter, men stadfestes ved båndleggingsvedtak fra Mattilsynet. I de tilfeller sykdommen introduseres i områder som er fri for sykdommen eller fri for den enkelte subtypen av SAV, er rask «frysing» av et tilstrekkelig antall anlegg viktig for effektivt å kunne hindre videre spredning av smitte. I områder som er fri for sykdommen eller den enkelte subtypen av SAV, skal derfor Mattilsynet båndlegge alle anlegg med kjent smittekontakt med anlegg som har fått påvist eller har mistanke om PD. Dette vil være hovedregelen i de nasjonale overvåkingssonene. I utgangspunktet vil båndlegging gjennomføres med bakgrunn i mistanke om PD, se under. Hvis anlegget ikke allerede er båndlagt på mistanke, skal Mattilsynet båndlegge anlegget når det får påvist PD i tråd med PD-forskriftens § 3 e) om definisjon av påvist PD. Hjemmel er PD-forskriftens § 8, jf. § 3 e).

PD-forskriftens § 8 første ledd forbyr at fisk flyttes inn eller ut av et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD uten tillatelse fra Mattilsynet. Selv om forbudet gjelder i kraft av kravet i forskriften og matloven fra det tidspunkt kriteriene for mistanke eller påvisning er tilstede for fisken i et anlegg, skal Mattilsynet fatte vedtak om båndlegging. Forskriftens § 8 annet ledd gir Mattilsynet mulighet til å båndlegge anlegg der mistanke om PD kun kan begrunnes ut i fra smittekontakt.

Se vedlegg 3 som har mal for båndleggingsvedtak.

3.1.1 Båndlegging med bakgrunn i mistanke om PD i tråd med forskriftens definisjon, jf. § 8 første ledd, jf. § 3c)

Når mistanke om PD i tråd med forskriftens definisjon oppstår (basert på prøveresultater eller klinikk), skal Mattilsynet fatte vedtak overfor den aktuelle oppdrettsaktøren om båndlegging av lokaliteten. Merk at båndlegging skal skje også for anlegg i PD-sonen. Hjemmel er PD-forskriftens § 8 første ledd jf. § 3 c) eller e). Dersom mistanken i anlegget ikke bekreftes gjennom analyser av prøver etter § 6 første ledd, kan mistanken avkrefte gjennom prøvetaking som beskrevet videre i PD-forskriftens § 6. Båndlegging på mistanke etter positiv PCR kan også oppheves på annet grunnlag, for eksempel dersom det avdekkes feil ved prøvetakingen eller laboratorieanalysene som innebærer at grunnlaget for mistanke etter § 8 i PD-forskriften faller bort. Båndlegging vil avløses av tiltakene i en kontrollområdeforskrift, dersom det opprettes en slik forskrift for å bekjempe utbruddet i det berørte området.

3.1.2 Båndlegging for å sikre krav til aktsom håndtering i tråd med matloven § 19 ved annen grunn til mistanke om PD, jf. § 8 annet ledd

Matlovens § 19 slår fast plikten til å opptre aktsomt slik at det ikke oppstår fare for spredning av smittsom sykdom. Levende dyr skal ikke omsettes, tas inn i dyrehold, flyttes eller settes ut når det er grunn til mistanke om smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

PD er en svært smittsom sykdom, og ut fra sykdommens natur (se Del I punkt 1) vil også smittekontakt kunne gi «grunn til mistanke» om PD, slik dette defineres i matloven. Matlovens bestemmelse presiseres gjennom PD-forskriftens § 8, som sier at Mattilsynet kan forby flytting av fisk inn til eller ut av et anlegg som har hatt smittekontakt med et akvakulturanlegg som har mistanke om eller påvist PD, jf. definisjonen i § 3 c) eller e).

Med smittekontakt menes kontakt som kan ha ført til at smitte er overført til et anlegg som i utgangspunktet er fri for PD. Typisk kan slik kontakt være flytting av fisk, via båter, bruk av felles utstyr, korte avstander i sjø etc. Se Vedlegg 1 for nærmere beskrivelse av smittekontaktbegrepet. Vedlegg 1 gir også en anvisning på vurdering av avstand med hensyn til sannsynlighet for at anlegg har eller får smitte som følge av passiv smitteoverføring. Anlegg som etter en vurdering kommer ut med høy sannsynlighet for at de har eller får smitte (< 10 km avstand), skal som en hovedregel båndlegges, mens anlegg lenger unna enn 30 km kun unntaksvis skal båndlegges. For anlegg som ligger mellom 10 til 30 km unna vil båndlegging i større grad måtte bygge på faglige vurderinger av lokale forhold (strøm, vind, topografi osv.), der smittespredningsmodeller også kan benyttes.

Vedtak om båndlegging for å sikre aktsom håndtering med bakgrunn i kontakt, hjemles i § 8 annet ledd, jf. matloven § 19. I vedtakets begrunnelse skal det beskrives hva som utgjør grunn til mistanke. I områder som er fri for PD eller fri for den enkelte subtypen av SAV, vil derfor anlegg kunne båndlegges enten som følge av mistanke om eller påvisning av PD i tråd med definisjonen av mistanke og påvisning i PD-forskriftens definisjon av mistanke/påvisning (§ 8 første ledd, jf. § 3), eller som følge av mistanke grunnet smittekontakt (jf. § 8 annet ledd, jf. matloven § 19). Dersom det i etterkant vedtas en kontrollområdeforskrift i det berørte området, vil de anleggene som ligger innenfor bekjempelsessonen i kontrollområdet automatisk få

restriksjoner som erstatter de tiltakene som ligger i båndleggingsvedtak, og båndleggingsvedtakene kan derfor oppheves for disse anleggene.

For anlegg som ligger utenfor kontrollområdet, vil fortsatt båndlegging avhenge av om kontakt opprettholdes med anlegg som har mistanke om eller påvist PD. Båndlegging av anlegg utenfor et fastsatt kontrollområde må vurderes individuelt og ut fra hva slags smittekontakt anlegget har hatt med en kjent og verifisert smitekilde. I tilfelle det er snakk om en enkelt eller flere smittekontakter i en rekke som anses som avsluttet, kan mistanke avkrefte ved å iverksette det prøvetakingsregimet som er gitt i PD-forskriften § 6. Er et anlegg båndlagt som følge av mulig passiv smittekontakt (avstand i sjø) eller mulig kontakt via flytting av fisk, utstyr etc., kan også båndleggingen oppheves på annet grunnlag, eksempelvis etter at en mer grundig epidemiologisk kartlegging er gjennomført.

3.1.3 Forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging

Forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging avhenger av smittefaren og konsekvensene ved smittespredning. I en situasjon med mistanke om PD, kan akutt fare for smittespredning tilsi at ordinært forhåndsvarsel ikke kan gis.

Virksomheten skal imidlertid alltid kontaktes før detaljene i vedtaket fastsettes. Av kontrollhensyn bør informasjonen gis skriftlig.

Dermed har Mattilsynet to ulike fremgangsmåter som er aktuelle:

- Dersom det er akutt fare for smittespredning, sendes det en e-post til virksomheten snarest. E-posten informerer om at det er mistanke om PD på den aktuelle lokaliteten og grunnlaget for denne mistanken. Det informeres også om at dette innebærer forbud mot at det flyttes fisk inn og ut av lokaliteten. Deretter utarbeides vedtak om båndlegging.
- Dersom det ikke er akutt fare for smittespredning, forhåndsvarsles vedtak om båndlegging på vanlig måte. (Frist for uttale settes til fire dager.)

Mal for vedtak om båndlegging av anlegg i samsvar med dette er vist i vedlegg 3 til denne planen.

I områder der det skal skje en rask utslakting/destruksjon av fisken i et anlegg som får påvist PD, kan varsel om pålegg om utslakting/destruksjon tas med i brevet som båndlegger anlegget.

Dersom det er behov for andre tiltak, som for eksempel krav til innsending av plan for drift som forebygger smittespredning og/eller plan for slakting, gis slike pålegg i eget vedtak som forhåndsvarsles på vanlig måte.

3.2 Bruk av slaktemerd, jf. § 8 femte ledd

Slakteklar fisk merdsettes ofte i sjøen utenfor fiskeslakterier. Merdsetting bidrar til å forenkle logistikken og bedre utnyttelsen av eksisterende brønnbåtkapasitet ved slakting av oppdrettsfisk. Med bruk av åpen slaktemerd følger imidlertid en risiko for spredning av smittsomme sykdommer.

Bestemmelsen i § 8 femte ledd setter forbud mot å sette fisk i åpen slaktemerd når fisken kommer fra akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD. Dette er et viktig tiltak for å hindre spredning av smitte. Forbudet innebærer at fisken enten må slaktes direkte fra båt, eller at den settes i lukkede slaktemerder. Bestemmelsen gir Mattilsynet en mulighet til å gjøre

unntak fra forbudet i tilfeller der smitterisikoen er lav eller det er nødvendig for å kontrollere sykdomsutbruddet.

Med utgangspunkt i risikobildet slik det er beskrevet i Del I, skal følgende hovedregler legges til grunn ved søknad om tillatelse til utsetting av fisk med mistanke om eller påvist PD i slaktemerd:

- Fisk fra akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene til PD-forskriften skal ikke settes i åpen slaktemerd med mindre det vurderes som tvingende nødvendig som et ledd i å oppfylle kravet om rask tømning av et infisert anlegg. I disse områdene vil smitterisikoen så og si aldri kunne betraktes som lav.
- Ved slakting av fisk fra anlegg med mistanke om eller påvist PD innenfor PD-sonen kan det gis tillatelse til å sette fisk i åpen slaktemerd dersom smitterisikoen vurderes som lav.

Vurderingen av smitterisiko gjøres i samsvar med kriteriene som er gitt i vedlegg 1, med særlig vekt på:

- Smittestatus med hensyn til PD i akvakulturanlegg som ligger innenfor en avstand på 10 km fra det aktuelle slakteriet. Risiko vurderes forskjellig avhengig av størrelsen på fisken som står i området. Det skal også legges vekt på om området er under brakklegging og når det skal settes ut ny fisk.
- Smittestatus på fisken som skal slaktes, basert på resultater av rutinemessig prøvetaking i samsvar med PD-forskriftens § 4 og en klinisk vurdering av fiskens helsemessige status foretatt av anleggets fiskehelsetjeneste.

Unntak:

For å unngå at de aktuelle subtyper av SAV får etablere seg i områder som er fri for virusvarianten, skal det som hovedregel ikke tillates at åpen slaktemerd benyttes med mindre smitterisikoen er lav.

- ved slakting av fisk med mistanke om eller påvist SAV3 nord for Hustadvika
- ved slakting av fisk med mistanke om eller påvist SAV2 sør for Stadt.

Fram til 1 januar 2021 kan det i særlige tilfeller gjøres unntak fra forbudet mot bruk av åpen slaktemerd på grunn av for dårlig kapasitet på lukket transport og slakting. Terskelen for et slikt unntak vil imidlertid være høy. Den enkelte oppdretter må kunne dokumentere overfor Mattilsynet at det ikke finnes tilgjengelig kapasitet. Vi presiserer at det her ikke er nok å dokumentere at det brønnbåtselskapet oppdretter har avtale med ikke har nok tilgjengelig kapasitet. Oppdretter må undersøke med alle brønnbåttørere som er innen rimelig avstand fra den aktuelle lokaliteten som skal slaktes. **Etter 1. januar 2021 vil ikke manglende kapasitet være grunnlag for unntak fra regelen om lukket transport og slakt.**

Forvaltningen av bestemmelsen må også ses i sammenheng med kravet i akvakulturdriftsforskriften § 7 andre ledd om beredskapsplan. Bestemmelsen tilsier at to kriterier må være oppfylt for at unntak skal kunne gis. Den ene er at det må være et særlig tilfelle, og det andre er at det må dokumenteres at det ikke er tilgjengelig kapasitet på lukket transport og slakting. For å vurdere om det foreligger et «særlig tilfelle» må det dreie seg om et kvalifisert objektivt grunnlag. Dette innebærer at forhold virksomheten selv rår over, normalt sett ikke danner grunnlag for unntak. Unntak skal heller ikke bidra til å gi uberettigede

konkurransefortrinn for virksomheten. Det vil bli lagt vekt på om oppdretteren er uforstyldt i, eller det har skjedd noe uforutsett som gjør at lukket transport og slakting ikke er tilgjengelig.

Oppdretterne må forvente at fisken kan få sykdom som gjør at det stilles krav om lukket transportert og slakting. Det at fisken får påvist slik sykdom kan derfor ikke anses som en uforutsett hendelse. Det forutsettes at oppdretteren i forkant har forsøkt å innrette seg. Dette innebærer for eksempel at de må inngå nødvendige avtaler som sikrer at de har, eller får på plass, tilstrekkelig kapasitet for gjennomføring av lukket transport og slakting som del av sin beredskapsplan.

For at det skal kunne gjøres unntak på grunn av manglende kapasitet for lukket transport og slakting, må oppdretteren kunne dokumentere

- At virksomheten i utgangspunktet har en beredskapsplan som tar høyde for at lukket transport og slakting kan gjennomføres, enten ved at de har denne muligheten selv, eller gjennom avtale med eksternt brønnbåtselskap
- Hva som har skjedd som gjør at kapasiteten ikke er tilstrekkelig
- At de har kontaktet alle brønnbåttaktører som er innen rimelig avstand fra den aktuelle lokaliteten som skal slaktes, og spurt om de kan gjennomføre lukket transport og slakting. Hva som er rimelig avstand må vurderes i hvert enkelt tilfelle, avhengig av sykdomssituasjonen i området og nærliggende områder. Det kan være brønnbåttaktører som operer innenfor det samme produksjonsområde, eventuelt nærliggende produksjonsområde.

Unntak fra forbudet med denne begrunnelsen kan gis frem til 1. januar 2021. Krav som allerede er fastsatt i transportforskriften om behandling av transportvannet ved transport av slaktefisk, trer i kraft fra det samme tidspunktet. Bestemmelsen innebærer at det forventes at alle aktører i næringen er i stand til å kunne gjennomføre lukket transport og slakting fra og med 1. januar 2021.

3.3 Etablering av kontrollområde, jf. § 8 siste ledd

PD-forskriftens § 8 siste ledd åpner for at Mattilsynet kan opprette kontrollområder for bekjempelse av PD i samsvar med § 40 i omsetnings- og sykdomsforskriften for akvatiske dyr.

Ved påvisning og mistanke om PD kan Mattilsynet fatte vedtak som pålegger virksomhetene å gjennomføre nødvendige tiltak innenfor rammene som matloven og PD-forskriften gir. Vedtak kan enten fattes i form av ett eller flere enkeltvedtak, eller som forskrift om kontrollområde.

Enkeltvedtak er ifølge forvaltningsloven individuelle vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer (enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter). En forskrift er et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer. Behov for at en rett eller plikt trer i kraft raskt overfor bestemte personer, taler for at Mattilsynet velger enkeltvedtak for å slå fast hvilke krav som gjelder i en konkret situasjon. Dersom kravene skal gjøres gjeldende for mange personer eller aktører som er ukjent på vedtakstidspunktet, som for eksempel hvilke båter som kommer inn i et område, taler det for at det fastsettes en forskrift om kontrollområde.

Begrunnelsen for at Mattilsynet velger å opprette en kontrollområdeforskrift kan være ulik i ulike deler av landet. PD-forskriften har fastsatt ulike vilkår for håndtering av PD i de ulike

delene av landet. Dette har betydning for om det opprettes kontrollområde og hvilke krav som vil gjelde.

Forskrift om kontrollområde er først og fremst aktuelt ved påvisning av PD i de to nasjonale overvåkingssonene hvor målsetningen er å hindre at sykdommen etablerer seg. Kontrollområdeforskrift kan også være aktuelt innenfor PD-sonen ved påvisning av en subtype som området er fri for, og hvor målet er å hindre at den aktuelle subtypen etablerer seg. Kontrollområde kan i tillegg være aktuelt innenfor PD-sonen i tilfeller der tiltaket kan bidra til å bedre PD-situasjonen i området.

Et kontrollområde består av en eller flere bekjempelsessoner rundt anlegg med påvist PD, og en lokal overvåkingssone utenfor bekjempelsessonen. Bekjempelsessonen i et kontrollområde oppheves etter at all laksefisk fra akvakulturanleggene i bekjempelsessonen er slaktet ut, anlegg og utstyr er forskriftsmessig rengjort og desinfisert, enkeltanlegg og hele sonen har vært brakklagt i tråd med krav i forskriften. Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, blir området en del av forskriftens lokale overvåkingssone.

I en situasjon med smitte og fare for spredning, vil det være avgjørende å få på plass en kontrollområdeforskrift raskt. For å hindre smittespredning, kan en kontrollområdeforskrift for PD derfor fastsettes uten høring, jf. unntaket i [utredningsinstruksens](#) 3-3. Beslutning om unntak fra krav til høring skal i tråd med utredningsinstruksen fattes av øverste leder i forvaltningsorganet. For å sikre forutberegnelighet for aktørene er det viktig at de enkelte kontrollområdeforskriftene ikke avviker i særlig grad fra en hørt mal for kontrollområdeforskrifter for PD. Tilpasningene til malen i den aktuelle lokale forskriften vil i all hovedsak gå ut på aktuell utstrekning av sonene. Eventuelt behov for andre avvik fra malen, som anses nødvendig i et konkret tilfelle, må tydeliggjøres særskilt i Mattilsynets kunngjøring av fastsettelse av forskriften. Mattilsynet vil kunne gjøre justeringer av sonenes utstrekning ved forskriftsendring av den fastsatte forskriften dersom utstrekningen er for omfattende i den opprinnelige lokale forskriften. Hensynet til kontradiksjon tilsier at en mal for kontrollområdeforskrift for PD høres i henhold til kravene i utredningsinstruksen, se vedlegg 2.

Hvilken varighet kontrollområdet skal ha, besluttes når bekjempelsessonen oppheves. Kravet i nasjonal PD-forskrift om månedlig prøvetaking er som regel tilstrekkelig overvåking for PD også innenfor kontrollområdet. For å redusere faren for videre smittespredning kan det være aktuelt med restriksjoner på flytting av fisk ut av kontrollområdets overvåkingssone. I forskriftsmalen er det tatt inn et krav om at det må søkes om, og Mattilsynet må ha gitt, tillatelse til transport av fisk ut av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet, se forskriftsmalens § 11. Det er også hjemmel til å pålegge andre smitteforebyggende tiltak i kontrollområdets lokale overvåkingssone. Når bekjempelsessonen oppheves, må Mattilsynet vurdere om det er nødvendig å videreføre tiltakene i den lokale overvåkingssonen.

3.3.1 Hvordan skal kontrollområdeforskrift utformes (prosess og mal)

Mattilsynets regionkontor utformer utkast til forskrift basert på mal, se vedlegg 2.

Regionen bestiller kart fra Veterinærinstituttet som viser områdets planlagte utstrekning.

Regionens begrunnelse for sonenes utstrekning og ev. andre tilpasninger til malen for forskrift sendes sammen med forskriftsutkast til hovedkontoret. Regioner legger ved utkast til

nettmelding og kart. Det er hovedkontoret i Mattilsynet som har fullmakt til å fastsette kontrollområdeforskrifter.

Etter e-post fra hovedkontoret om fastsatt forskrift, sender regionen e-post til berørte aktører med informasjon om at forskriften er fastsatt. Hovedkontoret legger ut melding om fastsatt forskrift på Mattilsynets nettsider og sender melding om kunngjøring til Lovdata. Hovedkontoret informerer Veterinærinstituttet om endelig forskrift for innleggelse av soner i det dynamiske kartet.

Opphevelse eller endring av bekjempelsessonen i kontrollområdet må gjøres ved endringsforskrift. Regionen sender notat som redegjør for hvorfor sonen bør endres eller at kriteriene i forskriftens § 14 for opphevelse av sonen er oppfylt, og ber hovedkontoret oppheve sonen. Oppdatert kart som viser kontrollområdet med lokal overvåkingssone skal følge oversendelsen.

3.3.2 Kontrollområde i de nasjonale overvåkingssonene for PD

Opprettelse av forskrift om kontrollområde skal være hovedregelen ved påvisning av PD i en av de nasjonale overvåkingssonene eller ved påvisning av SAV2 sør for Stadt og SAV3 nord for Hustadvika. Erfaringene fra siste års forvaltning av PD-utbrudd, viser at når et eller flere koordinerte brakkleggingsområder med mer enn en aktør blir berørt, er kontrollområdeforskrift et mer ryddig og hensiktsmessig forvaltningsverktøy for Mattilsynet, og gir også en mer forutsigbar situasjon for aktørene.

Unntak fra denne hovedregelen kan likevel være utbrudd i anlegg som ligger så vidt isolert fra annen oppdrettsvirksomhet at handteringen av PD-tilfellet enkelt kan håndteres med enkeltvedtak rettet mot den eller de berørte aktørene.

Spørsmålet om bruk av «stamping out» eller rask tømning av anlegg/område som virkemiddel, skal vurderes uavhengig av om det opprettes kontrollområde eller ikke, og da i første rekke ut fra en avveining av smitterisiko opp mot forholdsmessighet. Likevel er det slik at når det er opprettet et kontrollområde, vil det være biosikkerhetstiltak innad i kontrollområde som skal vurderes som virkemiddel først, og «stamping out» blir i disse tilfellene det siste virkemiddelet som vurderes. «Stamping out» skal alltid være hovedregelen ved førstegangs påvisning i de nasjonale overvåkingssonene. Se også Del II punkt 5.3.

I forbindelse med sykdomsbekjempelse kan det i enkelte tilfeller være avgjørende å unngå smitte til såkalte «brohodelokaliteter» for videre smittespredning. «Brohodelokaliteter» er anlegg som, dersom de blir smittet, ligger slik til at de kan ha betydning for smittespredning til nye områder og til andre anlegg, se beskrivelse i Del I punkt 2. «Brohodelokalitetene» kan fungere som nøkkellokaliteter for spredning av smitte fra et område med PD til et område fri for PD. «Brohodelokaliteter» for videre smittespredning bør derfor inkluderes i et kontrollområde. Inkludering kan skje selv om de ligger lenger fra anlegg med PD enn anlegg som vanligvis blir inkludert i et kontrollområde.

I de tilfellene regionen vurderer det slik at kontrollområde ikke skal opprettes ved mistanke om eller påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene, skal regionen så snart som mulig sende hovedkontoret en begrunnet vurdering av situasjonen.

3.3.3 Kontrollområde i PD-sonen

I PD-sonen skal virkemiddelet kontrollområdeforskrift bare benyttes i følgende situasjoner:

1. Oppdretterne i et område ønsker å bli fri for PD, og er enige om en strengere bekjempelse av PD enn det som følger av PD-forskriften. Det kan for eksempel være tiltak som rask tømning av anlegg med påvist PD, behov for større brakkleggingsgrupper, strengere krav til bruk av åpen slaktemerd etc. For at et slikt ønske fra oppdretterne skal kunne føre til opprettelse av kontrollområde fra Mattilsynet, må det være påvist PD i minst ett anlegg i det aktuelle området.
2. PD subtype SAV3 er påvist på et anlegg nord for Hustadvika, og fastsettelse av kontrollområdeforskrift er nødvendig for å hindre at SAV3 etablerer seg områder innenfor PD-sonen som er fri for denne subtypen.
3. PD subtype SAV2 er påvist i et anlegg sør for Stadt, og fastsettelse av kontrollområdeforskrift er nødvendig for å hindre at SAV 2 etablerer seg i områder innenfor PD-sonen som er fri for denne subtypen.

Dersom oppdretterne i et område er enige om at PD skal bekjempes for å redusere konsekvensen av sykdommen og ønsker opprettelse av kontrollområde i tråd med PD-forskriftens § 8 sjette ledd, kan utslakting/destruksjon være ett av tiltakene som settes inn. Kontrollområde i PD-sonen kan da opprettes uavhengig av virustype. Ved opprettelse av en kontrollområdeforskrift ut i fra et ønske fra oppdretterne selv, skal forskriften høres slik at alle berørte parter har mulighet til å uttale seg. Dersom opprettelsen av et slikt kontrollområde medfører en uforholdsmessig stor belastning på enkeltaktører bør ikke kontrollområdet opprettes.

4. PD-forskriftens kapittel III om tiltak i PD-sonen

Kapittel III i PD-forskriften tar for seg tiltak som kun gjelder i PD-sonen fra Jæren til Skjemta. Merk at de generelle tiltakene etter § 8 alltid gjelder ved mistanke om eller påvisning av PD.

4.1 Flytting av sjøsatt fisk i PD-sonen, jf. § 9 første ledd

§ 9 første ledd setter forbud mot å flytte fisk fra akvakulturanlegg med ubehandlet sjøvann til andre akvakulturanlegg med mindre flyttingen er en del av en godkjent driftsplan. Forbudet gjelder uavhengig av smittestatus på fisken. Flytting av fisk fra anlegg i sjø og andre anlegg med ubehandlet sjøvann til andre anlegg, kan altså kun utføres dersom flyttingen gjøres slik det er søkt om og det er gitt godkjenning til flyttingen gjennom driftsplanbehandling, se akvakulturdriftsforskriftens § 40. Med en gang det oppstår mistanke om eller det blir påvist PD i et anlegg vil forbudet om å flytte fisk jf. § 8 gjelde.

Kravet gjelder akvakulturanlegg som ikke følger kravene i akvakulturdriftsforskriften kapittel 5 om krav ved produksjon av settefisk.

Det finnes en rekke eksempler på at smittsomme sykdommer er blitt spredt med flytting av levende fisk, til tross for at fisken tilsynelatende har vært frisk. Flytting av levende fisk er en av de største kjente risikofaktorene for spredning av smittsomme sykdommer, inkludert PD, til nye områder. Fisken kan være bærer av sykdommer som ikke er oppdaget, selv om det er gjennomført hyppige helsekontroller og tatt mange prøver av fisken for å utelukke sykdom. Smittestoffer kan være tilstede i en fiskepopulasjon over lengre tid før smittestoffet er mulig å

påvise med eksisterende undersøkelsesmetoder. Dette gjelder smittestoffer for både kjente og for nye smittsomme sykdommer. Nye smittsomme sykdommer oppdages med jevne mellomrom i norsk oppdrett av laksefisk. Flytting av sjøsatt fisk bør derfor unngås uavhengig av om fisken har kjent smittestatus eller ikke.

Mattilsynet har sendt et informasjonsbrev til næringsorganisasjonene om rammene som gjelder for flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg. Det er også lagt ut veiledning om dette på Mattilsynets nettsider [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)]. I veiledningen konkretiserer Mattilsynet når oppdrettere kan forvente at en flytting kan godkjennes i driftsplanen selv om det er brukt ubehandlet sjøvann i produksjonen. Noen grunnleggende forutsetninger er at fisken ikke flyttes

- over naturlige gode smittebarrierer som Stadt, Hustadvika og Bodøhalvøya
- dersom det hindrer at mottakeranlegget kan brakklegges koordinert med anlegg i samme brakkleggingsgruppe
- til et område hvor sykdomsstatusen er bedre enn i avsenderområdet
- dersom fisken er nektet flyttet gjennom annet regelverk (f.eks. omsetnings- og sykdomsforskriften)

Mattilsynet vil for eksempel nekte godkjenning av driftsplaner på grunn av sykdomsstatusen dersom oppdretteren har tenkt å flytte fisken

- ut av PD-sonen til en av overvåkingssonene for PD
- fra anlegg i PD-sonen sør for Hustadvika med endemisk forekomst av PD subtype SAV3, til anlegg nord for Hustadvika
- fra anlegg i PD-sonen nord for Stadt med endemisk forekomst av PD subtype SAV2 til anlegg sør for Stadt

For vurdering av smitterisiko for PD i tilknytning til flytting av fisk, se også vedlegg 1.

4.2 Flytting av rensefisk innad i og ut av PD-sonen, jf. § 9 andre ledd

Ulike arter av rensefisk benyttes regelmessig som ledd i kontrollen med lakselus i anlegg med sjøsatt laksefisk. Rensefisken hentes ved fangst av fisk fra ville populasjoner eller fra akvakulturanlegg på land hvor fisken produseres i sjøvann. De artene som i dag brukes som rensefisk er ikke kjent å være mottakelige arter for PD-virus, men kan likevel opptre som mekanisk vektor for PD-smitte. Rensefisk som har vært eksponert for PD-smitte kan følgelig være bærere av viruset på gjeller og i slimlaget på hud og finner i en periode etter eksponeringen. Flytting av rensefisk som har vært eksponert for ubehandlet sjøvann i PD-sonen eller andre områder hvor PD-virus er vanlig forekommende vil dermed alltid utgjøre en viss smitterisiko. I tillegg utgjør vannet rensefisken eksponeres for under transport en risiko for smittespredning.

Det er derfor viktig å ha en regulering av rensefisk som hindrer spredning av PD-smitte. Veterinærinstituttet har i en undersøkelse våren 2018, konkludert med at det ikke er noe som tilsier at testing av rensefisk for SAV før flytting gir noen nyttig informasjon om risikoen for spredning av SAV ved flytting av fisken. Negativt prøveresultat for PD på rensefisken, som kontroll med at PD ikke spres ved flytting av rensefisk, har altså ingen verdi. I motsetning til laksefisk, skal det derfor ikke tas prøver av rensefisk før flytting. Risiko for spredning av PD-smitte med rensefisk er avhengig av smittestatus i det anlegget eller området rensefisken står

i. Det er derfor forbudt å flytte renseskisk fra akvakulturanlegg med ubehandlet sjøvann ut av PD-sonen. Tilsvarende forbud gjelder for flytting fra et område der en aktuell subtype av SAV forekommer til et område som er fritt for den samme subtypen. Behandling av sjøvann betyr at vannet som benyttes i anlegget må være i samsvar med krav i forskrift om desinfeksjon av inntaks- og avløpsvann for at forbudet om flytting ikke skal gjelde. Innad i PD-sonen, innebærer bestemmelsen at det er lov å flytte renseskisken mellom områder som har lik utbredelse av samme subtype av SAV, uten behandling av sjøvannet.

Det vil være lov å transportere oppdrettet renseskisk ut av PD-sonen dersom anlegget som ligger innenfor PD-sonen har behandlet sjøvannet i samsvar med kravene i vannbehandlingsforskriften. Frem til 1. januar 2021 kan transporten gjennomføres på følgende måte:

- Når båten er innenfor PD-sonen må den enten gjennomføres uten vannutskifting, jf. § 29 c), eller transportvann skiftes ut og vann som tas inn behandles i samsvar med § 22 første og andre ledd.
- Når båten har kommet utenfor PD-sonen kan vannutskifting enten gjennomføres i samsvar med § 29 b), eller ved at vann som tas inn behandles i samsvar med § 22 første og andre ledd.

Etter 1. januar 2021 skal transportvann som tas inn behandles i samsvar med § 22 første og andre ledd både innenfor og utenfor PD-sonen.

4.3 Tiltak ved påvist PD i PD-sonen, jf. § 11

Det er i § 8 satt opp tiltak ved mistanke om eller påvisning av PD som gjelder for hele landet, se Del II punkt 3. I tillegg til tiltakene som følger av § 8, kan Mattilsynet pålegge ytterligere tiltak etter § 11 ved påvisning av PD i PD-sonen.

Ved påvisning av PD i PD-sonen tillates fisken som hovedregel å stå frem til slakt. Hovedregelen fremkommer ikke av PD-forskriftens ordlyd, men følger av gjeldende risikobilde for PD. Sykdommen vurderes som endemisk i PD-sonen.

Vurderingene som skal gjøres fra Mattilsynets side av hvilket tiltak som skal iverksettes ved påvisning av PD i PD-sonen, vil variere avhengig av hvor sykdommen påvises i sonen og av hvilken risiko påvisningen innebærer.

4.3.1 Påvisning av PD med subtype SAV3 nord for Hustadvika, jf. § 11 første ledd

Ved påvisning av PD med subtype SAV3 nord for Hustadvika i PD-sonen skal Mattilsynet gjøre en vurdering av smittesituasjonen. Det er viktig at SAV3 ikke får etablere seg i området nord for Hustadvika.

Ved førstegangs påvisning skal Mattilsynet som hovedregel fatte vedtak om utslakting/destruksjon av fisken i anlegget som får påvist PD SAV3. Krav om utslakting/destruksjon av fisken i et anlegg er et effektivt tiltak for å hindre at PD-virus etablerer seg i nye områder, men det er også et inngripende virkemiddel. Ved gjentatte påvisninger av PD SAV3 i et område kan tiltaket bli uforholdsmessig. Hvis det er sannsynlig at destruksjon/utslakting av fisken i et anlegg ikke vil hindre PD SAV3 i å etablere seg, kan et slikt tiltak bli uforholdsmessig. I et slikt tilfelle skal andre tiltak vurderes. Aktuelle tiltak kan være

flytting av fisken, eller opprettelse av kontrollområde. I et kontrollområde kan reguleringen bl.a. gå ut på at fisken kan stå til den slaktes dersom anleggene i området underlegges koordinert brakklegging, i tillegg til eventuelle andre smittebegrensende tiltak.

Flytting av PD-infisert fisk vil representere en fare for spredning av smitte. Det er kun dersom Mattilsynet vurderer smittefaren som lav at § 11 første ledd åpner for at fisken i anlegg som får påvist PD SAV3 flyttes til PD-sonen sør for Hustadvika for videre vekst før slakting. Valg av transportrute skal godkjennes av Mattilsynet. SAV3 skal ikke spres til områder som er fri for subtypen. Derfor skal Mattilsynet være restriktiv med å innvilge tillatelse til flytting. Hva som utgjør lav smitterisiko fremkommer av vedlegg 1. Utgangspunktet er at flytting av fisk fra et anlegg med ubehandlet sjøvann til et annet, med mindre flyttingen er en del av en godkjent driftsplan, er forbudt. Se § 9 første ledd. I tillegg til lav smitterisiko må øvrige regelverkskrav for flytting av fisk være oppfylt, se Del I punkt 3.2.

4.3.2 Tømming av anlegg med påvist PD, jf. § 11 andre ledd

I tråd med § 11 andre ledd kan Mattilsynet fatte vedtak om tømming av anlegg med påvist PD uansett subtype dersom hensynet til smittespredning tilsier det. Dette er altså et unntak fra hovedregelen om at fisken fortsatt kan stå i anlegget etter påvisning.

Tømming av et anlegg vil si at det kreves at all fisk tas ut av anlegget. Det kan skje ved krav om at all fisken går til slakting/destruksjon, eller at Mattilsynet kan gi tillatelse til at anlegget tømmes ved at fisken flyttes fra anlegget til et annet anlegg.

Forholdsmessighetsprinsippet tilsier at tiltakene som Mattilsynet iverksetter må ses i lys av risikobildet. I områder der PD allerede er endemisk, vil en rask fjerning av all fisk i et enkelt anlegg ikke være et effektivt tiltak for å bli fri for sykdommen. I slike tilfeller kan virkemiddelet rask fjerning av fisk ikke velges.

SAV2 er ikke etablert i PD-sonen sør for Stadt, og spredning av SAV2 vil utgjøre en vesentlig tilleggsbelastning for anleggene her. Det er derfor ikke ønskelig at virustypen får feste sør for Stadt. Mattilsynet skal foreta en konsekvensvurdering ved påvisning av SAV2 sør for Stadt. Konsekvensen av en eventuell smittespredning avgjør valg av virkemiddel. Dersom SAV2 blir påvist i anlegg i PD-sonen sør for Stadt, kan Mattilsynet fatte vedtak om fjerning av fisk dersom hensynet til å begrense smittespredning tilsier det. Dersom påvisning av SAV2 kan medføre at virus får etablere seg i området, skal det fattes vedtak om utslakting/destruksjon.

5. PD-forskriftens kapittel IV om tiltak i de nasjonale overvåkingssonene

Kapittel IV i PD-forskriften tar for seg tiltak ved mistanke om eller påvisning av PD som kun gjelder i de nasjonale overvåkingssonene sør/øst for Jæren og nord for Skjemta i Trøndelag. Merk at de generelle tiltakene etter § 8 alltid gjelder ved mistanke om eller påvisning av PD.

5.1 Båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD i nasjonal overvåkingssone

Ved mistanke om eller påvisning av PD på fisk i et akvakulturanlegg skal Mattilsynet så raskt som mulig fatte vedtak om båndlegging av lokaliteten (se § 8 under Del II punkt 3.1.) Ved påvisning eller mistanke om PD på en lokalitet innenfor en av de nasjonale overvåkingssonene, skal det i tillegg, for å sikre krav til aktsom håndtering, fattes vedtak om

båndlegging av lokaliteter hvor det er grunn til å mistenke forekomst av PD-virus med bakgrunn i «smittekontakt» inkludert kort avstand til anlegg med mistanke om eller påvist PD.

Merk at båndlegging av anlegg på grunn av kontakt eller avstand til utbruddslokalisitet, ikke skal avvende svar på prøvetaking etter § 13 første ledd.

5.2 Prøvetaking av anlegg rundt et anlegg med påvist PD, jf. § 13 første ledd

Det er et krav i PD-forskriftens § 13 første ledd at akvakulturanlegg i en av de nasjonale overvåkingssonene som ligger innenfor en radius på 30 km fra et anlegg som får påvist PD, skal undersøkes for PD innen 7 dager. Tilsvarende gjelder for anlegg som har hatt smittekontakt med et anlegg som får påvist PD. Dette gjelder anlegg som ikke har fått påvist PD. De anleggene som allerede har fått påvist PD, regner vi som avklart og med dokumentert smittestatus. I utgangspunktet er det ett testpunkt. Etter en påvisning av PD i et område, skal de berørte anleggene undersøkes innen syv dager. Etter dette gjelder kravet om månedlig prøvetaking med mindre annet er bestemt i forskrift om kontrollområde.

Det er en skjønnsmessig vurdering hva som definerer kontakt som medfører smitterisiko, men i utgangspunktet tolker Mattilsynet dette som en kontakt som medfører risiko for smitteoverføring. Dette kan for eksempel være ved flytting av fisk, felles utstyr som har vært brukt i håndtering av levende fisk, og personell som har utført arbeidsoppgaver ved anleggene. Se for øvrig det som står om smittekontakt i Del II punkt 3.1.2 og Vedlegg 1

Kravet om prøvetaking etter § 13 første ledd er en plikt som følger direkte av forskriften. Ytterligere vedtak er derfor ikke nødvendig. I de fleste tilfeller vil aktuelle anlegg være klar over at det har blitt påvist PD på et anlegg i nærheten av seg eller på et anlegg de har hatt smittekontakt med, og at plikten til ytterligere prøvetaking har oppstått. Mattilsynet vil likevel på en hensiktsmessig måte informere berørte aktører om denne plikten når en slik situasjon oppstår.

5.3 Pålegg om rask tømning av anlegg i overvåkingssone, jf. § 13 andre ledd

PD-forskriften § 13 andre ledd åpner for at Mattilsynet etter en vurdering av smittesituasjonen, kan pålegge at fisk i et akvakulturanlegg innenfor en av de nasjonale overvåkingssonene der PD påvises, skal slaktes ut eller destrueres.

Rask utslakting/destruksjon av all fisk fra en smittet lokalitet har vist seg å være det mest effektive virkemiddelet for å hindre at PD-virus etablerer seg i nye områder. I 2011 beregnet Veterinærinstituttet at utslakting av første lokalitet med SAV-2 ville være lønnsomt i et scenarie der minst tre eller flere lokaliteter fikk sykdomsutbrudd om det ikke ble gjennomført utslakting. Tiltaket er inngripende for aktørene som blir berørt og skal derfor, i samsvar med prinsippet om forholdsmessighet i forvaltningen, bare benyttes i de tilfeller nødvendig reduksjon av risiko for spredning av PD-virus ikke kan oppnås med mindre inngripende tiltak. I de nasjonale overvåkingssonene tilsier gjeldende risikobilde at de potensielle konsekvensene av en mulig smittespredning vurderes å være store. Rask utslakting/destruksjon vil derfor i de fleste tilfeller være et forholdsmessig og riktig tiltak. Dersom det er opprettet et kontrollområde, vil situasjonen være annerledes, og her skal alle andre tiltak ha blitt vurdert før man vurderer rask utslakting/destruksjon av fisken i et anlegg.

5.3.1 Hovedregel ved påvist PD i de nasjonale overvåkingssonene – rask utslakting/destruksjon

Ved førstegangs påvisning av PD i et område av de nasjonale overvåkingssonene skal Mattilsynet som hovedregel fatte vedtak om tømning ved rask utslakting/destruksjon av fisken i anlegget. Dette fordi det som regel vil være et nødvendig og forholdsmessig tiltak. Vedtak om utslakting/destruksjon varsles i båndleggingsvedtaket. Ved mistanke formuleres varselet slik at det går klart frem at vedtak om utslakting/destruksjon vil bli fattet dersom PD blir påvist i anlegget. Det skal alltid gjøres en konkret individuell vurdering ved den aktuelle påvisningen, for å unngå at det fattes et inngripende vedtak uten at det er nødvendig. Nærmere beskrivelse av risikobildet fremkommer i planens Del I punkt 1. Et vedtak om utslakting skal være tydelig på hvorfor dette tiltaket er nødvendig.

Dersom det påvises PD på flere anlegg i det berørte området, skal det gjennomføres en vurdering av risiko for spredning av smitte opp mot forholdsmessigheten av tiltaket før et eventuelt vedtak om rask tømning av anlegg fattes. Se også punkt 5.3.2 nedenfor under «Unntak fra krav om rask utslakting/destruksjon». Det samme gjelder dersom PD-virus påvises på nytt kort tid etter at bekjempelsestiltakene er gjennomført.

I et vedtak om rask utslakting/destruksjon av anlegg skal det gå frem hvordan ulempene/kostnadene for den enkelte berørte aktør er vektet opp mot hensynet til de generelle næringsmessige og samfunnsmessige konsekvensene av en eventuell videre spredning i området (forholdsmessighetsvurdering).

Vurderinger av risiko for spredning av smitte skal gjennomføres i samsvar med kriteriene som er gitt i vedlegg 1.

Merk at bruk av rask utslakting/destruksjon som virkemiddel skal vurderes uavhengig av om det opprettes et kontrollområde eller ikke, og da i første rekke ut fra en avveining av smitterisiko opp mot forholdsmessighet. Rask utslakting/destruksjon kan slik sett benyttes både innenfor et kontrollområde og i enkeltstående tilfeller.

5.3.2 Unntak fra krav om rask utslakting/destruksjon

PD-forskriftens § 13 andre ledd åpner for at fisk i akvakulturanlegg i de nasjonale overvåkingssonene med påvisning av PD som ett av flere mulige tiltak for å begrense videre spredning, kan flyttes til områder innenfor PD-sonen for videre vekst før slakting dersom smitterisikoen er lav. For vurdering av om risikoen er lav, se det som står om risikovurdering i Del I og eksempel på en risikovurdering i vedlegg 1.

Ved gjentatte påvisninger av PD i et område kan det tyde på at smitten er etablert. Dersom det er sannsynlig at kravet om rask utslakting/destruksjon ikke fører til at området blir fritt for smitte, kan tiltaket bli uforholdsmessig. I et slikt tilfelle skal andre tiltak vurderes. Aktuelle tiltak kan være opprettelse av kontrollområde. I et kontrollområde kan reguleringen gå ut på at fisken kan stå til den slaktes dersom anleggene i området underlegges koordinert brakklegging, og eventuelle andre smittebegrensende tiltak innføres. Se Del II punkt 3.3.

Eksempel på en slik bekjempelsesstrategi er tatt inn i forskrift 15. desember 2017 nr. 2096 om kontrollområde for pankreassykdom (PD), Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna. Se også mal for kontrollområdeforskrift i vedlegg 2 som åpner for dette alternativet.

Del III - Krav og anbefalinger til næringsaktører

Del III ser på de delene av PD-forskriften som i hovedsak har betydning i den daglige driften av et akvakulturanlegg, uavhengig av et ev utbrudd av sykdommen. Den tar også for seg krav som ligger i annet regelverk, som transportforskriften og akvakulturdriftsforskriften. Det er ikke alle biosikkerhetstiltak som det er krav til å gjennomføre etter forskriften. Den enkelte aktør må derfor selv bestemme hvordan de ulike anbefalingen passer i driften av hvert enkelt anlegg. Del III gir også anvisning og støtte til tilsynet.

1. Akvakulturnæringens ansvar

Mattilsynet fører tilsyn med at driften i akvakulturanlegg er fiskehelse- og fiskevelferdsmessig forsvarlig, men det klare ansvaret for å sikre god fiskehelse og fiskevelferd påhviler oppdretterne. Oppdrettere har levende dyr i sin forvaring og må ta ansvaret for at PD ikke skal føre til dårlig helse og velferd for dyrene. Det er oppdretters ansvar å drive på en måte som reduserer sykdomsbelastningen, og alle tiltak vil derfor ikke være forskriftsfestet. Tiltakene under er generelle, og må tilpasses den enkelte lokalitet. Ved vurderinger av smitterisiko vil Mattilsynet se på driften til den aktuelle lokaliteten og da vil det kunne legges vekt på om de generelle anbefalingene til smittesikker drift er fulgt.

En forutsetning for å oppnå resultater i arbeidet med å begrense PD og de skadevirkninger sykdommen gir, er at næringsaktørene tar et omfattende ansvar ikke bare med hensyn til egen aktivitet, men også opptrer på en måte som bidrar til å sikre gode fellesløsninger. Det forventes derfor at næringen gjennomfører en rekke forebyggende og driftsmessige tiltak. Under gjennomgås noen sentrale tiltak. De fleste av disse er tiltak som bør iverksettes i hele landet. I tillegg er det noen særlige tiltak som bør settes inn i de nasjonale overvåkingssonene og noen særlige tiltak i PD-sonen.

2. Prøvetaking

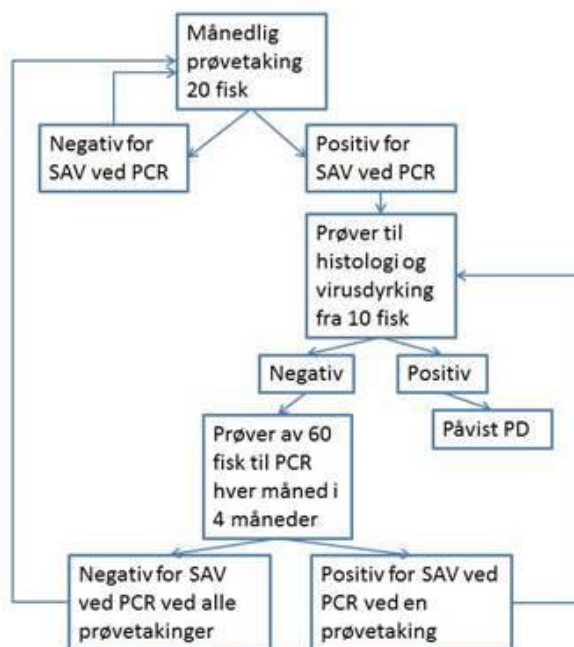
Krav til prøvetaking av fisk er nødvendig for å oppnå god forvaltning av sykdommen PD. Formålet med den rutinemessige prøvetakingen er å oppdage PD-smitte i et anlegg så tidlig som mulig, for å kunne sette inn tiltak for å begrense sykdommen i anlegget og hindre spredning til andre anlegg i størst mulig grad. Det er derfor viktig at prøvetakingen er innrettet slik at man tar prøver av fisk der det er størst sannsynlighet å avdekke smitte, jf. § 4 tredje ledd. Bruk av real-time PCR av hjertet er, ifølge Veterinærinstituttet, den beste metoden ut i fra formålet. For å unngå kontaminasjon av prøven fra eventuelt vaksineantigen etter vaksinerings, må man være påpasselig under prøvetaking slik at man ikke kommer inn i bukhulen.

Prøveuttak fra svekket fisk og fisk med unormal adferd, gir større sannsynlighet for å avdekke eventuell forekomst av SAV enn om prøvene tas fra normal fisk. Dersom prøver skal tas fra svekket fisk eller fisk med unormal adferd, må prøvene tas når slik fisk er tilgjengelig. Prøvetakingen kan derfor strekke seg over flere dager. I tilfeller hvor det er dødelighet eller unormal atferd bare i enkelte produksjonseenheter, bør prøveuttak fra disse prioriteres. I andre tilfeller kan det være riktig å prioritere prøveuttak fra fisk som nylig er tatt inn i anlegget.

Veterinær eller fiskehelsebiolog, ev. med bruk av medhjelper, må i hvert enkelt tilfelle gjøre en faglig vurdering av hvilken fisk som har størst sannsynlighet for forekomst av SAV. Det er anleggets fiskehelsetjeneste som har best kompetanse til å gjøre disse vurderingene. Dette er noe av bakgrunnen for at det er krav om at prøvene skal tas ut av veterinær eller fiskehelsebiolog. Oppdretter må derfor legge opp en plan for prøvetaking sammen med sin fiskehelsetjeneste, slik at prøvetakingen blir gjennomført på en hensiktsmessig måte. Forskriften legger likevel noen føringer på dette, som vil gjennomgås under.

Kravene til prøvetaking gjelder for laksefisk, det vil si laks, ørret, regnbueørret og røye. Rensefisk er unntatt krav om både rutinemessig testing og testing før flytting. Rensefisk er ikke regnet som en mottakelig art for PD, men kan likevel fungere som en vektor for spredning av smitte. Vurderinger knyttet til flytting av rensefisk skal derfor baseres på status for smitte av laksefisk i det området eller anlegget rensefisken skal flyttes fra.

Hele prøvetakingsregimet etter §§ 4 og 6 er oppsummert i figuren under.

2.1 Krav til rutinemessig prøvetaking og testing, jf. § 4

Kravet til rutinemessig testing gjelder for anlegg med ubehandlet sjøvann. Dette gjelder uavhengig av om akvakulturanlegget er på land eller i sjø. Det avgjørende er om akvakulturanlegget benytter ubehandlet sjøvann, jf. forskriftens § 3 bokstav j). For at krav til prøvetaking etter første ledd ikke skal gjelde må altså vannet som benyttes i anlegget være behandlet i samsvar med krav i forskrift om desinfeksjon av inntaks- og avløpsvann (følger av sammenheng med definisjon).

Kravet til månedlig testing gjelder i anlegg som ikke har fått påvist PD. Dersom fisken skal bli stående i anlegget etter at PD er påvist, slik hovedregelen er i PD-sonen, er det ikke lenger noe krav til rutinemessig prøvetaking etter PD-forskriften. Det må likevel bemerkes at det kan være hensiktsmessig å fortsette noe prøvetaking på syke og selvdøde fisk (ut over normalen for

anlegget) for å følge med på sykdomsstatus i anlegget, men hvordan dette skal gjøres må den enkelte oppdretter vurdere i samarbeid med fiskehelsetjenesten.

Veterinærinstituttet har gjort en faglig vurdering av hvilket vev det er mest hensiktsmessig å ta prøver av. Når hensikten er å avdekke tidlig SAV-infeksjon ved hjelp av månedlige screeningprøver, viser Veterinærinstituttets gjennomgang at det er mest hensiktsmessig å ta ut vev fra hjertets ventrikkel. Det er viktig å sikre at prøvematerialet inneholder spongiøst vev for å kunne avdekke eventuell SAV tidlig i forløpet. Prøver fra hjertespiessen på stor fisk inneholder ikke nødvendigvis spongiøst vev, og prøvetakingen må derfor tilpasses slik at prøvene inneholder riktig vev. Veterinærinstituttet vurderer det slik at fiskens hjerte også er et gunstig organ for å gjøre et mest mulig aseptisk prøveuttak. Prøven må tas ut uten å åpne inn til bukhulen, og så aseptisk som mulig. Det er avgjørende at prøveuttaket gjennomføres i tråd med faglig anerkjente normer og prosedyrer. Dette er spesielt viktig ved uttak av prøver fra fisk som er vaksinert med SAV3-basert vaksine.

Det er krav om utvidet prøvetaking for laks, ørret, regnbueørret og røye som skal flyttes fra anlegg med ubehandlet sjøvann til andre anlegg. Dette gjelder i hele landet. I tillegg er det krav om utvidet prøvetaking når fisk skal flyttes fra anlegg med behandlet sjøvann innenfor PD-sonen til anlegg i de nasjonale overvåkingssonene. Årsaken til dette er at vi ikke har vitenskapelig dokumentasjon på hvor god effekten av behandlingsmetodene som brukes til behandling av sjøvann er på PD-smitte, selv om vi vet at de sannsynligvis har god effekt på SAV. Prøvene skal tas fra fisk som skal flyttes. Vi legger til grunn at det da skal tas prøver fra den fiskegruppen som skal flyttes. Det må en faglig vurdering til i hvert enkelt tilfelle for å vurdere hva som utgjør en fiskegruppe rent smittemessig. Formålet med prøvetaking før flytting er å avdekke eventuell smitte før fisken flyttes. Det er derfor også et krav i forskriften om at fisk ikke skal flyttes før prøveresultatene foreligger. Det vil kun være aktuelt å flytte settefisk fra et anlegg med behandlet sjøvann innenfor PD-sonen til anlegg i overvåkingssonene. Transport av levende fisk, unntatt settefisk, ut av PD-sonen er uansett forbudt, jf. transportforskriften § 22 siste ledd. Driftsplaner med flytting av fisk ut av PD-sonen vil heller ikke bli godkjent, jf. PD-forskriften § 9.

Det er ikke et absolutt krav etter PD-forskriften om utvidet prøvetaking før flytting når fisken skal flyttes fra anlegg med behandlet sjøvann innad i overvåkingssonene, fra anlegg med behandlet sjøvann i PD-sonen til andre anlegg innenfor PD-sonen, eller til anlegg som er godkjent for smitteforsøk. Selv om det ikke er et absolutt krav om prøvetaking i disse tilfellene, betyr det likevel ikke at det ikke skal tas prøver for PD når slik fisk skal flyttes. Det generelle kravet til risikobasert helsekontroll i akvakulturdriftsforskriften § 13 gjelder uansett. Det vises spesielt til krav om at:

- Helsekontroller skal planlegges og gjennomføres på grunnlag av en vurdering av risiko for at akvakulturdyrene blir smittet, utvikler sykdom og sprer smitte.
- Et representativt utvalg av nylig døde akvakulturdyr eller akvakulturdyr med unormal adferd skal obduseres og relevante undersøkelser skal gjennomføres. Det skal særlig tas sikte på å avdekke eventuell forekomst av sykdom på liste 1, 2 og 3.

Det forventes at virksomhetene gjennom sin internkontroll dokumenterer hvordan krav til risikobasert helsekontroll blir gjennomført basert på en vurdering av risiko for smittespredning. Testing for PD vil være relevante undersøkelser avhengig av forhold som for eksempel:

- Smittestatus i området fisken kommer fra og skal til mht. SAV2 og SAV3 innenfor PD-sonen
- Mengden behandlet sjøvann som brukes, eventuell svikt i vannbehandlingen
- Mengden fisk som flyttes og antall leveranser

I tråd med akvakulturdriftsforskriftens § 50 femte ledd skal all stamfisk som dør eller har unormal atferd, og som ikke klart er forårsaket av tekniske uhell eller andre ikke-sykdomsrelaterte årsaker, obduseres og relevante undersøkelser gjennomføres. Dette kravet gjelder i de siste ni månedene før stryking eller annen form for reproduksjon. I siste delen av produksjonssyklusen har stamfiskanlegg ofte et lavt antall og genetisk verdifulle individer, og det er som regel nødvendig å flytte fisken i forbindelse med utsortering og stryking. Kravet til prøvetaking av stamfisk etter PD-forskriften er derfor tilpasset akvakulturdriftsforskriftens krav om helsekontroll, slik at vi kan oppnå PD-forskriftens formål uten å pålegge stamfiskanleggene unødige belastninger. De siste ni månedene før stryking er derfor kravet om prøvetaking av 20 stamfisk hver måned erstattet av et krav om prøvetaking av all stamfisk som dør eller har unormal atferd. Intensjonen er at de siste ni månedene før stryking ikke er nødvendig å avlive frisk stamfisk for å oppnå et antallskrav om prøver fra 20 fisk. Når det er færre enn 20 stamfisk som dør i løpet av en kalendermåned, er det altså ikke nødvendig å ta ut prøver fra minst 20 fisk. Det er tilstrekkelig at det tas prøver av den fisken som dør. Det er en presisering av at relevante prøver som tas etter akvakulturdriftsforskriftens § 50 femte ledd, skal omfatte prøver for å avdekke PD. Krav til prøvetaking av 60 fisk i løpet av de siste tre ukene før flytting, gjelder ikke for den stamfisken som er utsortert og skal flyttes for stryking. Dersom det finnes annen fisk i anlegget som ikke skal strykes, skal det tas prøver av denne fisken.

Opplysninger om vaksinestatus kan være viktige når resultater av SAV-undersøkelser vurderes. Dersom det er usikkerhet ved SAV-påvisning, og om det kan være kontaminasjon av en prøve, er viktig å vite hvilken PD-vaksine som er brukt. Forvaltningen har behov for å raskt vite om ev. kontaminering er en aktuell problemstilling for å kunne håndtere saken best mulig. Det er også en fordel for oppdretteren å få en raskest mulig avklaring av spørsmål om ev. kontaminering. Dersom det kan være flere vaksiner som er brukt til samme fiskegruppe, må det også opplyses om det.

2.2 Krav til prøvetaking ved mistanke om PD, jf. § 6

Ved mistanke om PD i et akvakulturanlegg der sykdommen ikke er påvist, skal det i første omgang tas ut prøve av vev fra midtnyre og hjerteventrikkel fra 10 fisk både for agenspåvisning (RNAlater) og histopatologi (formalin). I de nasjonale overvåkingssonene skal det i tillegg tas ut vev på virustransportmedium. Ved diagnostisering for å avklare en mistanke om PD, er det behov for et sikrere grunnlag enn ved screeningen. Dette er bakgrunnen for at det også skal tas med prøver fra nyre i tillegg til hjerte. Prøvene skal sendes til Veterinærinstituttet som er Nasjonalt referanselaboratorium. Veterinærinstituttet har lagt ut detaljert informasjon om prøvetakingen på sine nettsider: <https://www.vetinst.no/provetaking-og-diagnostikk/hvordan-ta-ut-prover/provetaking-av-fisk>. Kostnadene til prøveanalyse hos Nasjonalt referanselaboratorium dekkes av det offentlige gjennom avtalen om forvaltningsstøtte, ut i fra at PD er en listeført sykdom og det foreligger en konkret mistanke om PD.

I de langt fleste tilfeller vil mistanke om PD kunne avklares ved hjelp av de ti prøvene til histologi og virusdyrking som sendes til Nasjonalt referanselaboratorium når det er mistanke om PD. Først dersom sykdommen ikke bekreftes ved hjelp av de ti prøvene som tas ut umiddelbart

ved mistanke, starter prøvetakingsopplegget med uttak av minst 60 fisk i fire måneder, jf. § 6 annet ledd. Prøvetaking etter § 6 andre ledd har ikke til hensikt å dokumentere fristatus. Formålet er å avklare smittestatus når det har oppstått mistanke om PD. Dersom mistanken ikke bekreftes gjennom prøveregimet som følger av § 6 andre ledd, anses mistanken som avkreftet. For anlegg som får påvist PD må anlegget være tømt for fisk og brakklagt før anlegget anses fri for PD. Det er viktig med oppfølging av mistanker om PD også innenfor PD-sonen. Dette gjelder særlig med tanke på å få avklart om det er SAV2 eller SAV3.

3. Vaksinerings

Obligatorisk vaksinerings mot en smittsom sykdom anses i mange tilfeller å være et godt og effektivt tiltak for å hindre videre spredning av sykdommen. Dette kan være særlig aktuelt i områder som ligger opp mot et område som er definert som fritt for den aktuelle sykdommen og som på den måten kan utgjøre en «buffer» mot smittespredning inn til «fri-området»

God resultatoppnåelse med slike tiltak forutsetter imidlertid at følgende forutsetninger er tilstede:

1. Vaksinen må gi en så høy beskyttelseeffekt mot sykdommen at det resulterer i en vesentlig reduksjon i utskillelsen av smittestoff.
2. Det bør være en god geografisk og driftsmessig atskillelse mellom områder med vaksinert fisk og områder med uvaksinert fisk (fri-områder) slik at risikoen for effektiv smitteoverføring reduseres ytterligere.
3. Smittestoff som benyttes i vaksinen må være lett å skille fra det «virkelige» smittestoffet slik at det er mulig å raskt kunne avgjøre om man står over for et reelt sykdomstilfelle.
4. Kost-nytte effekten av tiltaket må være bedre eller minst like god som det som kan oppnås med tradisjonelle biosikkerhetstiltak (eksempelvis forbud mot flytting av fisk, restriksjoner på brønnbåttrafikk etc.) Med kost-nytte effekt siktes det i dette tilfellet i første rekke til muligheten for effektivt å kunne hindre videre spredning av smittestoffet.

Dagens kunnskap om effektene av vaksinerings mot PD er i første rekke basert på dokumentasjon fra vaksineleverandørene og de praktiske erfaringer som er gjort ved bruk av vaksinen i PD-sonen de siste årene. Bortimot alle lokaliteter i enkelte områder i PD-sonen har vært vaksinert.

3.1 Vurdering av beskyttelseeffekt

En vurdering av status, gitt av Veterinærinstituttet november 2019, konkluderer med at "*det er svært gode holdepunkter for at de nyere vaksinene gir klart bedre beskyttelse enn den første vaksinen på markedet*". Veterinærinstituttet påpeker at det er observasjoner av en ny type misdannelser i ryggraden som er sett sammen med bruk av inaktiverede PD-vaksiner, men at vaksinasjon alene ikke er nok til å forklare disse misdannelsene. En gjennomvaksinerings av alle populasjoner i et område vil gi en viss beskyttelse mot at fisk blir smittet av SAV og utvikler sykdommen PD. Veterinærinstituttet påpeker at vaksinasjonseffekten er avhengig av smittebelastningen i et område og vil styrkes dersom det benyttes i sammenheng med andre biosikkerhetstiltak, spesielt koordinert produksjon, brakklegging og desinfeksjon i store områder, samt introduksjon av smittefritt materiale.

Veterinærinstituttet viser også til at vaksinerer reduserer alvorlighetsgraden av sykdom i den enkelte fisk og reduserer dødeligheten ved utbrudd. Forsøk i laboratorier viser også at vaksinert fisk skiller ut mindre virus enn uvaksinerte fisk ved smitteforsøk med SAV. Slik sett vil en kunne forvente en viss bedring i fiskevelferd og reduserte økonomiske tap som følge av sykdommen ved bruk av dagens tilgjengelige PD-vaksiner.

3.2 Pålegg om vaksinerer

PD-forskriften § 7 trer i kraft 1. juli 2020. Etter denne dato skal all laks og regnbueørret som settes i sjøen i området mellom Fræna og Sømna være vaksinert mot PD. Ut fra kunnskapsbildet om dagens tilgjengelige PD-vaksiner, sammenholdt med den strategien for bekjempelse av sykdommen som er fastsatt gjennom PD-forskriften, mener myndighetene at iverksettelse av dette pålegget vil være et viktig smittereduserende tiltak. Spesielt vil dette redusere mulighetene for spredning av smitte fra PD-sonen til områdene i den nasjonale overvåkingssonen rett nord for PD-sonen. Det er likevel viktig å opprettholde andre tiltak som skal hindre smittespredning nordover, slik som restriksjoner på transport. I tillegg kan Mattilsynet vurdere å gi pålegg om vaksinerer mot PD også i andre områder enn de som er nevnt direkte i PD-forskriften § 7.

Av hensyn til raskt å kunne avdekke en mulig spredning av PD-viruset til områder som i dag er fri for sykdommen, anbefales det ikke å vaksinere fisk som skal settes i sjøen i den nasjonale overvåkingssonen nord for det etablerte kontrollområdet i Trøndelag/Nordland og i den nasjonale overvåkingssonen sør og øst for Jæren.

Når det gjelder bruk av tilgjengelige vaksiner innenfor PD-sonen, kan det legges en annen kost-nyttevurdering til grunn enn det som er brukt i avsnittene ovenfor. Her er målet i første rekke å redusere konsekvensene i form av produksjonstap og redusert fiskevelferd av en sykdom som er endemisk forekommende. Det er som tidligere nevnt Veterinærinstituttets vurdering at vaksinerer bidrar til en bedring av både fiskevelferd og økonomiske tap, og det oppfordres derfor til at alle aktører som skal sette ut laks eller regnbueørret i områder med endemisk forekomst av PD SAV3 eller SAV2 gjennomfører systematisk vaksinerer av fisken før sjøsetting.

Innenfor et kontrollområde vil det ut fra kontrollområdeforskriftens bestemmelser iverksettes tiltak som skal redusere risikoen for videre spredning av viruset gjennom flytting av fisk, slaktning, driftssamarbeid ol. Vaksinerer vil være et av tiltakene som skal vurderes. Samtidig vil vaksinerer bidra til et mildere sykdomsforløp og til et redusert smittepress ut av kontrollområdet.

4. Etablere koordinerte brakkleggingsgrupper – akvakulturdriftsforskriften § 40

Regelmessig og koordinert brakklegging av grupper av anlegg er et viktig smitteforebyggende og risikoreduserende tiltak. Koordinert brakklegging av akvakulturanlegg i et gitt område bidrar til å hindre at smittepress i bygges opp over tid og utvikler seg til sykdom. Dette er dermed et viktig virkemiddel for å forebygge så vel utvikling av PD som andre alvorlige smittsomme sykdommer. Tiltaket bidrar til å bryte smittesykluser og reduserer risikoen for overføring av sykdom fra stor fisk til ny-utsatt fisk, og kan dermed også redusere konsekvensene når eventuelt smittsom sykdom påvises og må bekjempes.

Drift i koordinerte brakkleggingsgrupper er et viktig smitteforebyggende tiltak. Dersom driften av anleggene er slik at grupper av anlegg brakklegges samtidig og regelmessig, uavhengig av om det er påvist alvorlig smittsom sykdom, vil det ha flere fordeler:

- Det reduserer risikoen for at smittepresset bygger seg opp slik at sykdom utvikles.
- Det kan bryte smittesykluser, og redusere risikoen for at smitte overføres fra stor fisk til nyutsatt fisk.
- Det reduserer risikoen for at nye sykdommer utvikles og får fotfeste.
- Det reduserer konsekvensene når smittsomme sykdommer påvises og må bekjempes. Det er flere eksempler hvor bekjempelsen av smittsomme sykdommer har blitt krevende både for oppdretterne og Mattilsynet fordi driften av naboanlegg er i «utakt».
- Mattilsynet ser også en positiv effekt på utviklingen av PD i områder hvor dette praktiseres.

Akvakulturdriftsforskriften § 40 hjemler Mattilsynets mulighet ved godkjenning av driftsplaner til å sikre drift i koordinerte brakkleggingsgrupper som smitteforebyggende tiltak. I brev datert 6. januar 2017 med tittel «Praktiseringen av forebyggende tiltak for å bedre fiskehelsen og fiskevelferden» varslet Mattilsynet en gradvis innføring av brakkleggingsgrupper med minst fire ukers koordinert brakklegging over hele landet. Brevet informerte videre om at § 40 ville bli praktisert slik at hensiktsmessige brakkleggingsgrupper etableres. Dette vil nå bli nøye fulgt opp gjennom behandlingen av framtidige driftsplaner. I den sammenheng er det viktig at næringsaktørene selv tar ansvar for å finne fram til gode samarbeidsløsninger som sikrer at brakkleggingsgruppene blir robuste og får god smittehygienisk sikkerhetsavstand til andre produksjonsområder. Hvorvidt Mattilsynet ved gjennomgang av driftsplansøknader vil avslå driftsplaner for å sikre hensiktsmessige brakkleggingsgrupper, avhenger av helsesituasjonen i området og hvor langt oppdretterne selv har kommet med å etablere praksisen.

5. Redusere behovet for flytting av sjøsatt fisk

Flytting av levende fisk er den største kjente risikofaktoren for spredning av smittsomme sykdommer til nye områder. Det er også derfor flytting av fisk fra anlegg som ikke oppfyller driftskravene til produksjon av settefisk kun er tillatt dersom det er godkjent gjennom driftsplan. Det er godt dokumentert at populasjoner av laksefisk kan være bærer av PD-smitte i lengre tid før smitten blir oppdaget gjennom rutinemessige prøveuttak eller hyppige helsekontroller. Gjennom flytting av sjøsatt fisk fra en lokalitet til en annen kan dermed både egne og andres anlegg utsettes for større risiko for utvikling av sykdom. Mattilsynet vil derfor generelt advare mot å planlegge drift med omfattende flytting av sjøsatt fisk, og forventer at næringsaktørene, i de tilfeller flytting av sjøsatt fisk likevel må anses som nødvendig, iverksetter hensiktsmessige risikoreduserende tiltak for å hindre smittespredning. Se eget informasjonsbrev til næringsorganisasjonene 18.03.2019 med veiledning om rammene for flytting av laksefisk i tilknytning til godkjenning av driftsplaner. Veiledningen ligger også på Mattilsynets hjemmeside [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)].

6. Smittesikker transport

6.1 Krav i gjeldende regelverk

Transport av levende fisk er en betydelig risikofaktor for spredning av smittsom sykdom i akvakulturnæringen. I en situasjon med endemisk forekomst av PD i deler av landet samt flere områder med gjentatte utbrudd av ILA og andre smittsomme sykdommer, vil det alltid foreligge en mulighet for at smittestoff fanges opp av transportinnretninger ved lastning av transportvann eller vannutskifting under transport. Kapittel 5 i forskrift om transport av akvakulturdyr setter en del særskilte smittehygieniske krav til transport av levende fisk som skal bidra til å redusere denne risikoen. Viktige elementer her er krav om lukket transport av settefisk og stamfisk og krav til behandling av transportvann ved transport av all fisk.

Når det gjelder bestemmelsene i transportforskriftens § 22 om «Sjøtransport og behandling av transportvann», første og andre ledd, er det gitt en overgangsperiode fram til 1. januar 2021 hvor bl.a. transport av fisk til matfisk- og stamfiskanlegg og transport av slaktefisk på visse vilkår kan foregå med kontinuerlig vannutskifting, jf. § 29. Mattilsynet vil likevel med utgangspunkt i dagens risikobilde sterkt oppfordre næringsaktørene til å så raskt som mulig innrette seg etter de skjerpede bestemmelsene som gjelder fra 2021, og forventer at dette blir fulgt opp både av transportørene og aktører som er ansvarlige for leveranse og mottak av levende fisk.

I § 19 første ledd punkt c om står det at transport av fisk skal gjennomføres på en måte som sikrer helsen til akvatiske dyr som passerer under transporten. Dette innebærer at transport av fisk med mistanke om eller påvist PD skal gjennomføres helt lukket dersom transporten passerer nærmere enn 5 km fra et anlegg uten påvist PD. Det skal kunne dokumenteres at ventilene er fysisk lukket.

Kippkjøring mellom overvåkingssonene og PD-sonen utgjør en risiko for spredning av smitte. Sannsynligheten for at et slakteri innenfor PD-sonen håndterer fisk fra PD-positiv lokalitet er høy. Slakteriet kan derfor være et knutepunkt for spredning av PD. Risikoen for smittespredning via båtens brønn og rørsystemer ved levering av fisk til et slakteri i PD-sonen uten karantenetid før retur til overvåkingssonene er høy. For at smitterisiko skal reduseres til et akseptabelt nivå, må det derfor settes inn tiltak som adresserer dette.

Slike tiltak vil måtte vurderes individuelt basert på retningslinjene i vedlegg 1. Aktuelle tiltak som åpne for slik kippkjøring kan for eksempel være lukket transport og slakt og at ballastvann og transportvann ikke skal kunne tas inn i PD-sonen og slippes ut i overvåkingssonen. Risiko for smittespredning kun via skrogsmitte ansees for lav.

6.2 Krav til prosessbåter som slakter og bløgger fisk

Prosessbåter som bare brukes til slakting/bløgging av fisk, og aldri brukes til transport av levende akvakulturdyr, er ikke omfattet av transportforskriften. De er omfattet av matloven, dyrevelferdsloven, slakteriforskriften og IK-akvakultur. Dersom slike båter brukes ved behandling med legemidler mot lakselus, er de omfattet av transportforskriften § 22a.

Gjeldende krav i matloven § 19, slakteriforskriften og IK-akvakultur innebærer at båtene må gjennomføre og dokumentere vask og desinfeksjon mellom ulike oppdrag.

Risiko ved bruk av en prosessbåt som avliver all fisk før den forlater en lokalitet og enten overfører alt prosessvann til slakteri eller behandler prosessvannet før utslipp og ikke tar inn

vann på annet sted enn ved lokaliteten der den henter fisk, kan sidestilles med bruk av brønnbåt som går 100 prosent lukket og ikke tar inn vann i PD-sonen, altså lav risiko smitterisiko.

Dersom fartøy som benyttes som prosessfartøy også benyttes som transportenhet for levende akvakulturdyr, gjelder tilsvarende krav for disse fartøyene som for regulære brønnbåter.

6.3 Ytterligere anbefalinger

Når det gjelder rensefisk er det viktig å understreke at selv om de artene som er aktuelle for bruk i norske akvakulturanlegg ikke er definerte som mottakelige arter for PD, kan disse også fungere som mekanisk vektor for PD-viruset. Dette innebærer at PD-smitte som fisken eksponeres for i siste del av produksjonsfasen og under transport i neste omgang kan infisere laksen i mottaksanlegget. Smittesikker transport av rensefisk er dermed også et viktig biosikkerhetstiltak når det gjelder flytting av rensefisk.

Vi gjør oppmerksomme på at kravene satt i transportforskriften er minimumsbestemmelser. Restrisiko kan reduseres ytterligere ved at den enkelte aktør krever tiltak som for eksempel lukket transport.

6.4 Krav til servicefartøy og utstyr

Kravene i transportforskriften retter seg mot båter som transporterer levende fisk. Det er i tillegg både båter og utstyr som brukes til å håndtere fisk på en lokalitet uten å transportere fisken vekk fra lokaliteten. Det er også viktig å sørge for at slike båter og utstyr er forsvarlig rengjort og desinfisert når de skal benyttes på en ny lokalitet for å unngå generell smittespredning av alle typer sykdommer, inkludert parasitter. Dette gjelder spesielt der man vet at lokaliteten man har vært på har påvist en sykdom, som f.eks. PD. PD-forskriften setter krav til rengjøring og desinfeksjon kun når servicebåter og utstyr skal forlate PD-sonen, jf. § 10. Ut over dette er det den enkelte oppdretters ansvar å sørge for at driften av et anlegg gjøres på en smittemessig forsvarlig måte.

Dersom servicefartøy har vært brukt i oppdrag med håndtering av levende fisk, f.eks. ved lusetellinger og deretter skal gå ut av PD-sonen, er det i tillegg krav om en karantenetid på 48 timer, jf. § 10 annet ledd. Eventuelle dispensasjoner vil bare kunne gis i særskilte tilfeller.

7. Overgang til lukket slakting

PD-forskriften § 8 setter forbud mot å sette fisk i åpen slaktemerd når fisken kommer fra et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD. Dette er et viktig tiltak for å hindre spredning av smitte. Forbudet innebærer at fisken enten må slaktes direkte fra båt eller at den settes i lukkede slaktemerder. Myndighetene er kjent med at det i perioder av året kan være for liten kapasitet både på brønnbåter og slakterier til at lukket slakting kan gjennomføres som et systematisk tiltak. Dette gjelder særlig innenfor PD-sonen der antall tilfeller med mistanke om eller påvist PD er stort. Unntak fra forbudet vil derfor kunne bli gitt i en overgangsperiode fram til 1. januar 2021 for slakting innenfor PD-sonen, dersom det kan godtgjøres at nødvendig kapasitet ikke er tilstede. Dette er nærmere omtalt under Del II punkt 3.2.

Lukket slakting er et viktig forebyggende tiltak i arbeidet med å bekjempe og hindre videre spredning av så vel PD som andre alvorlige smittsomme sykdommer, og myndighetene forventer at næringsaktørene tar grep for å sikre at nødvendig transport- og slakterikapasitet kommer på plass så snart som mulig, og under alle omstendigheter innen utgangen av 2020.

Et alternativt tiltak som ytterligere vil redusere smitterisikoen knyttet til transport er slaktefisk, er overgang til bruk av såkalt «bløggebåt». Risikoen for videre spredning av smitte vurderes som lav dersom det ved slakting av infisert fisk benyttes båter som er konstruert for avlivning og bløgging ved «merd-kanten» og som har systemer for å ta vare på og losse så vel prosess/transportvann som slaktet fisk i lukket forbindelse direkte til slakteriet. Økt satsing på denne formen for slaktetransport vil generelt sett bidra til å frigjøre brønnbåtkapasitet og samtidig legge et bedre grunnlag for bruk av særlig dedikerte brønnbåter til transport av smolt. (se også vedlegg 1, punkt 5).

8. Særlige tiltak i de nasjonale overvåkingssonene og områder som grenser opp til disse

Gjennom fastsettelsen av PD-forskriften er det satt et tydelig mål om å holde de nasjonale overvåkingssonene sør/øst for Jæren og nord for Skjemta i Trøndelag fri for PD. Myndighetene forventer at næringen bidrar aktivt til dette gjennom å sikre at følgende tiltak gjennomføres:

8.1 Aktivt vern av «branngater» mellom PD-områder og PD-frie områder

Under Del I beskrives områder langs kysten som har fungert og fortsatt har potensiale til å fungere som såkalte «branngater» mellom PD-frie områder og områder hvor PD er vanlig forekommende. Dette gjelder spesielt Hustadvika, Skjemta/Buholmråsa og Sømna. Hustadvika er en barriere mellom områder med PD-SAV3 og områder fri for SAV3. Sømna fungerer som barriere mellom områder fri for PD og områder hvor PD er påvist i Nordland. Områdene rundt Skjemta eller Buholmråsa utgjør grensen mellom PD-sonen og den nasjonale overvåkingssonen i nord, og har vist seg å kunne fungere som barriere mellom PD-infiserte og PD-frie områder.

En viktig forutsetning for å hindre videre spredning av PD er at de nevnte områdene sikres og vedlikeholdes på en måte som gjør at de kan fungere som gode barrierer mot smittespredning. Dette vil innebære at:

- det må sikres at avstanden mellom oppdrettsrelatert aktivitet på begge sider av branngatene er stor nok til å redusere sannsynligheten for passiv overføring av PD-virus i sjøen til et minimum. I henhold til vurderinger gjort av ulike vitenskapelige institusjoner bør denne avstanden ideelt sett være minimum 30 km.
- all transport av levende laksefisk mellom PD-sonen og de nasjonale overvåkingssonene reduseres til et minimum. Transport av levende fisk utgjør generelt en viss smitterisiko selv i de tilfeller fisken tilsynelatende er frisk før lastning. I disse områdene er konsekvensene av en eventuell smittespredning så store at slike transporter derfor bør unngås.

Avstanden over Skjemta er ca. 10 km. Dette er med andre ord ikke en ideell branngate. Dette skyldes dels kompromisser som er inngått som ledd i tidligere bekjempelse av PD i Trøndelag. Myndighetene vil likevel ikke bygge ned oppdrett der branngatene er smalere enn det som er ideelt. Det vil derfor det være sånn at utbrudd av PD i nærheten av denne branngaten må

behandles med varsomhet for å unngå passiv spredning av virus i sjø. Dette vil gjelde for utbrudd på begge sider av branngangen. På sikt vil det være en fordel om branngangen styrkes.

8.2 Nødvendig slaktekapasitet til raskt å kunne tømme infiserte anlegg

Ved påvisning av PD i et akvakulturanlegg i et nytt område i de nasjonale og lokale overvåkingssonene, vil iverksettelse av rask tømning av anlegget være et vesentlig virkemiddel for å hindre videre spredning av sykdommen (se Del II punkt 5.3). Et avgjørende element for å lykkes med dette tiltaket er at fisken kan tas ut umiddelbart og uten forsinkende avbrudd i slakteprosessen. Dette fordrer at tilstrekkelig kapasitet for slakting og transport må kunne være tilgjengelig for dette formålet til enhver tid. For å redusere risikoen for at annen oppdrettsvirksomhet eksponeres for PD-smitte langs transport-ruten, er også en ubetinget fordel at avstanden fra det smittede anlegget til slakteriet ikke er for stor.

Forskrift om drift av akvakulturanlegg, § 7, stiller krav om at det til enhver tid skal foreligge en oppdatert beredskapsplan som bl.a. skal bidra til å ivareta smittehygieniske forhold i en krisesituasjon. Mattilsynet forventer at næringsaktørene følger opp dette kravet og planlegger sin drift med sikte på å kunne tømme anlegg for fisk på en rask og smittehygienisk måte dersom en slik situasjon skulle oppstå. Dette vil være særlig viktig for aktører som har virksomhet innenfor en av overvåkingssonene for PD.

Dagens regelverk setter krav til den enkelte oppdretter. Det er tydelig at dette ikke er tilstrekkelig i situasjoner der flere anlegg må tømmes raskt. Myndighetene vil derfor sterkt anbefale at oppdrettere innen samme område går sammen og sørger for en samordning av beredskapsplanene sine slik at de er bedre rustet til å møte slike situasjoner.

9. Særlige tiltak i PD-sonen

9.1 Opprette PD-frie områder

Med utgangspunkt i dagens risikobilde med hensyn til PD (se Del I), vil Mattilsynets hovedfokus i bekjempelsesarbeidet i første omgang være rettet mot å hindre videre spredning av sykdommen til de nasjonale overvåkingssonene og å bekjempe eventuelle utbrudd i «brohodeområder» som grenser opp mot dagens PD-frie områder (overvåkingssonene). Det er likevel grunn til å understreke at så vel PD-forskriften som annet regelverk legger til rette for at det kan etableres PD-frie områder også innenfor PD-sonen.

Opprydding med sikte på etablering av «fri-områder» innenfor en endemisk sone er imidlertid krevende, og vil i de fleste tilfeller forutsette bruk av inngripende virkemidler som for eksempel rask tømning av infiserte anlegg og strenge restriksjoner på ordinære driftsaktiviteter. Særlige driftskrav og bruk av virkemidler kan i slike tilfeller nedfelles i en egen kontrollområdeforskrift som forvaltes av Mattilsynet (Se Del II punkt 3.3). Det er likevel en forutsetning for å lykkes med et slikt arbeid at næringsaktørene i det aktuelle område har en genuin interesse av å etablere et PD-fritt område, og at nødvendig forståelse og aksept for bruk av inngripende virkemidler er tilstede.

Mattilsynet vil med utgangspunkt i dette oppfordre aktørene til å initiere og gjennomføre prosesser for å få på plass nødvendig enighet om en slik bekjempelsesstrategi i aktuelle områder. Et omforent resultat nedtegnet i en skriftlig avtale vil kunne utgjøre et godt utgangspunkt for at Mattilsynet skal gå inn å fastsette en kontrollområdeforskrift.

Vedlegg:

- 1. Kriterier for vurdering av smittestatus inkludert**
 - a) Tabell 1 – Rask tømning av anlegg
 - b) Tabell 2 - Utsetting av fisk i slaktemerd
 - c) Tabell 3 - Vurdering av båttrafikk
- 2. Maler for kontrollområdeforskrift**
- 3. Mal for vedtak om båndlegging av anlegg med mistanke om eller påvist PD-smitte**

1. Generelt

I tiltaksplanens Del I punkt 1 er det gitt en beskrivelse av det generelle risikobildet med hensyn til spredning av PD-virus i Norge. Beskrivelsen tar utgangspunkt i dagens status for forekomst av de ulike sub-typerne av PD-virus, kjent kunnskap om spredningspotensiale og hvilke konsekvenser sykdommen kan medføre. Samlet gir denne overordnede risikovurderingen grunnlaget for de forvaltningsmessige hovedreglene som er angitt i planen.

Til grunn for ethvert enkeltvedtak fra Mattilsynet skal det ligge en individuell risikovurdering. Dette er særlig viktig i de tilfeller en beslutning betinger avvik eller unntak fra de angitte hovedreglene.

Dette vedlegget gir kriterier for individuell vurdering av smitterisiko ved iverksettelse av enkelte inngripende virkemidler og andre vedtak der bestemmelsene i PD-forskriften gir rom for utøvelse av faglig skjønn. Følgende tabeller oppgir en rekke kriterier som kan være aktuelle å vurdere:

- Tabell 1 – Kriterier for vurdering av rask tømning av anlegg
- Tabell 2 – Kriterier for vurdering av utsetting av fisk i åpen slaktemerd
- Tabell 3 – Kriterier for vurderinger av risiko forbundet med brønnbåter og servicefartøyer

I punktene under gis en beskrivelse av anbefalt prosedyre for risikovurderingene, samt nærmere anvisninger for hvordan de ulike kriteriene skal vurderes opp mot hverandre og i sammenheng. Når det gjelder vurderinger knyttet til flytting av fisk, henvises det til veiledningen om flytting av laksefisk som ligger på Mattilsynets hjemmesider [[Veiledning: Flytting av laksefisk mellom oppdrettsanlegg](#)].

I dette vedleggets punkt 6 gjengis et eksempel på en risikovurdering som er utført av Veterinærinstituttet på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Eksempelet er ikke nødvendigvis dekkende for alle behov for vurdering av smitterisiko som næringen eller forvaltningen står overfor i bekjempelsen av PD, men gir en illustrasjon på hvordan en slik risikovurdering kan gjennomføres. Det gir veiledning på hvilke vurderinger som må tas på de ulike trinnene i risikovurderingen. Eksempelet støtter samtidig opp under de vurderinger som legges til grunn for beskrivelsen av det generelle risikobildet i planens Del I.

Om smittekontakt-begrepet

En rekke studier har vist at risikoen for overføring av SAV fra foreldre til avkom under gyting (såkalt vertikal smitte) er ubetydelig, slik at forebyggende tiltak må rettes mot å unngå annen form for smitte (såkalt horisontal smitte). Begrepet «smittekontakt» er ment å dekke ulike former for horisontal smitte mellom laks. Det er ikke mulig å gi en uttømmende liste over ulike typer smittekontakt, men vi kan dele opp smittekontakten i en aktiv og en passiv kontakt. Aktiv horisontal smittekontakt vil typisk skje gjennom anleggets nettverk (flytting av fisk, felles bruk av båter eller utstyr, kontakt via anløp av brønnbåter, servicebåter, avlusningsenheter, felles landbaser osv.). En passiv horisontal smittekontakt skyldes spredning av viruset gjennom

vann. For å avgjøre sannsynligheten for en passiv smittekontakt vil en rekke forhold måtte vurderes (avstander, strøm- og vindforhold, topografi osv.).

I Tabell 1 – kriterier for vurdering av rask tømning av anlegg, finner en kriterier for vurdering av grad av risiko knyttet til avstand mellom anlegg. På generelt grunnlag vil en avstand på under 10 km mellom anlegg innebære en stor risiko for smittepåvirkning, mens en avstand på over 30 km innebærer en lav risiko. Avstander mellom 10 og 30 km innebærer dermed en moderat risiko for smittepåvirkning. I forbindelse med vurdering av risiko for vannbåren smittekontakt og anvendelse av § 8, annet ledd, skal disse avstandene være retningsgivende for båndlegging, men det skal alltid gjøres en individuell vurdering, basert på lokale forhold.

2. Vurderinger av behovet for rask tømning av ett eller flere akvakulturanlegg ved påvist PD

En virusinfisert populasjon som står i sjøen vil alltid utgjøre en risiko for smittespredning. Det viktigste spørsmålet som det er aktuelt å stille i en vurdering av om akvakulturanlegget må tømmes raskt, vil derfor være om risikoen kan aksepteres. Generelt kan det legges til grunn at i et område eller en sone der en sykdom er endemisk, og målet ikke er å bli fri for sykdommen, er tidlig utslakting hverken nødvendig eller forholdsmessig. I et område eller en sone som i utgangspunktet er fri for en sykdom, der målet er å hindre at sykdommen etablerer seg, er derimot rask fjerning av en infisert populasjon som regel et nødvendig og forholdsmessig tiltak. Risikoen for smittespredning kan likevel graderes, og beslutninger i det enkelte tilfelle skal foretas basert på følgende vurderingsrekkefølge:

a. Vurdering av sannsynligheten

Sannsynligheten for at PD-virus skal kunne spres videre fra et infisert anlegg er avhengig av en rekke forhold. Det vesentligste er smittestatus på den aktuelle fisken, avstand i sjø, inkludert vurdering av effektiv strømhastighet, brønnbåttrafikk og annen oppdrettsrelatert virksomhet. Med smittestatus mener vi her en vurdering av hvor langt populasjonen er kommet med hensyn på infeksjonsutvikling og dermed potensialet for utskillelse og videre spredning av viruset. Jo lengre populasjonen har kommet i utviklingen av sykdommen, desto større vil behovet være for rask tømning.

Nærmere kriterier for vurdering av disse faktorene finnes i tabellene 1 og 3.

Som eventuell støtte for vurderingen av sannsynlighet for smitteoverføring, vil det også i enkelte tilfeller være aktuelt å be om forvaltningsstøtte fra Veterinærinstituttet for nærmere analyse av situasjonen med bruk av databaserte smittespredningsmodeller.

b. Vurdering av konsekvensen av en eventuell smittespredning

Begrepet «konsekvens av en eventuell smittespredning» i denne sammenhengen omfatter alle negative konsekvenser som kan følge av en eventuell videre spredning av PD-virus. Typiske eksempler er økonomiske tap som følge av økt dødelighet, redusert slaktekvalitet og produktivitet. Samfunnsmessige kostnader som følge av eventuelle midlertidige eller

permanente tap av arbeidsplasser for berørte lokalsamfunn. I tillegg må redusert fiskevelferd, mulig tap av markedstilgang og mulig tap av omdømme tas med betraktning.

Å fastsette den konkrete størrelsen på de samlede konsekvensene av en eventuell smittespredning kan være vanskelig i det enkelte tilfellet. Følgende betraktninger kan imidlertid legges til grunn:

- Spredning av PD-smitte til overvåkingssonene som er fri for PD (sør/øst av Jærens rev og nord for Sømna): **Generelt stor konsekvens** – konsekvensen øker med tetthet av anlegg i berørt område.
- Spredning av PD-smitte til områder innenfor PD-sonen som er fri for den aktuelle subtypen av SAV: **Generelt stor konsekvens** – konsekvensen øker med størrelsen på og tettheten av anlegg i området.
- Spredning av PD-smitte til «brohodeområder» eller såkalt «brohodelokaliteter» (områder/lokaliteter som grenser inn til PD-frie områder): **Generelt medium til stor konsekvens** – konsekvensen øker med tetthet av anlegg i området.
- Spredning av PD-smitte til områder innenfor kontrollområdet mellom Skjemta og Sømna der det pågår bekjempelse av PD-virus etter et utbrudd: Konsekvensen må ses i sammenheng med de tiltak som er pågående i området.
- Spredning av PD-smitte til områder innenfor PD-sonen der PD-virus er vanlig forekommende: **Generelt liten konsekvens** – konsekvensen er i de fleste tilfeller omvendt proporsjonal med størrelsen på den fisken som blir smittet.

c. Samlet vurdering av risiko

Risiko er sannsynlighet x konsekvens. I den samlede vurderingen av risikoen forbundet med en eventuell spredning av PD-smitte skal dermed sannsynligheten for spredning og konsekvensene av en spredning ses i sammenheng, og det er produktet av de to størrelsene som skal komme til uttrykk i konklusjonen.

Følgelig kan et tilfelle hvor sannsynligheten for smittespredning er lav innebære høy risiko, dersom konsekvensen av en eventuell smittespredning er tilstrekkelig stor. Som eksempel på dette kan nevnes såkalte «kipp-transporter» av slaktefisk fra den lokale overvåkingssonen i et kontrollområde til et slakteri med ventemerde som befinner seg i et oppdrettstett område i den nasjonale overvåkingssonen. Sannsynligheten for smittekontakt vil i utgangspunktet kunne vurderes som lav, men konsekvensen av et PD-utbrudd i slikt område kan være betydelig, og den samlede risikoen derfor høy.

Kommentarer:

- Ct-verdier er ikke noe entydig kvantitativt mål for virusmengde og vil variere med metode og laboratorium, slik at det derfor ikke er mulig å fastsette grenser som gjelder på tvers av disse. Selv fisk med høye ct-verdier skiller ut PD-virus, og en er ikke kjent med noen dokumentasjon på at smitteutskillelsen fra en populasjon begrenses ved høye ct-verdier (Veterinærinstituttet, 2018). Det er derfor ikke tilrådelig å bruke ct-verdier som eneste uttrykk for smitterisiko, men ct-verdier kan benyttes sammen med andre vurderinger som grunnlag for vurderingen.

- Påvisning av virus er tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med at en populasjon er smittet (Veterinærinstituttet, 2018). Å vente med å fatte vedtak om utslakting til bekreftelse av sykdomsdiagnose med histologi foreligger, medfører risiko for smittespredning frem til bekreftelsen foreligger. Det er også rapportert om observasjoner som indikerer at virusutskillelsen fra en populasjon er høyest i forkant av et utbrudd av klinisk sykdom (Andersen et al. 2007).

3. Vurderinger knyttet til bruk av åpen slaktemerd kontra krav om lukket slakting

I planens Del II punkt 3.2 (jf. bestemmelse i PD-forskriften § 8 femte ledd) åpnes det for at Mattilsynet kan gi tillatelse til at fisk fra anlegg med mistanke om eller påvist PD kan settes i åpen slaktemerd. En forutsetning for slik tillatelse er at smitterisikoen i det enkelte tilfelle vurderes som lav.

Ved individuell risikovurdering av om slaktemerdsetting kan tillates, brukes samme vurderinger som beskrevet under punkt 2 (rask utslakting av anlegg). Vurderingen av sannsynlighet skal ta utgangspunkt i kriteriene som er gitt i tabell 2, med eventuelle modifikasjoner som følger av kommentarene nedenfor. Vurderingene av konsekvens som er gjort under punkt 2 gjelder også for utsetting av fisk i slaktemerd.

Kommentarer:

- Med innføring av obligatorisk screening for SAV på alle lokaliteter med fisk i sjø har vi et godt grunnlag for å vurdere utbredelsen av SAV, selv om virus kan være tilstede uten at det påvises. Resultater av de månedlige testene for PD skal tillegges vekt ved vurdering av sannsynlighet for smittespredning fra et anlegg eller område.
- Ved vurdering av søknader om tillatelse til utsetting i slaktemerd av fisk med mistanke om eller påvist PD, skal det i tillegg til en vurdering basert på resultater av rutinemessig prøvetaking i samsvar med PD-forskriften § 4, foretas en vurdering av om fisken helsemessig sett er egnet for flytting til slaktemerd.

Vurderinger gjort av anleggets fiskehelsetjeneste kan her legges til grunn. Det forutsettes i så fall at vurderingen bygger på omforente kriterier som inkluderer fiskepopulasjonens sykehistorie, klinisk vurdering av fiskens helsestatus og en eventuell vurdering av nivå av forekomsten av PD-virus basert på resultater av analyser av ct-verdier på et tilstrekkelig antall fisk fra den aktuelle populasjonen.

4. Vurderinger av eventuelle restriksjoner på transport av fisk eller annen «risiko-aktivitet»

Vurdering av smitterisiko forbundet med bruk av brønnbåter eller andre fartøyer i driften av et akvakulturanlegg vil kunne være nødvendig i mange sammenhenger. Typisk gjelder dette ved flytting av fisk, ulike driftsoperasjoner mellom anlegg.

I tilfeller der individuell vurdering av slik smitterisiko ved bruk av brønnbåter/servicefartøy er påkrevet, skal dette gjennomføres i samsvar med vurderingene beskrevet under punkt 2. Vurderinger av sannsynlighet for smitteoverføring skal ta utgangspunkt i kriteriene som er gitt i tabell 3 med eventuelle modifikasjoner som følger av kommentarene nedenfor. De generelle vurderingene for konsekvens som er gjort under punkt 2 gjelder også her.

Ved vurdering av smitterisiko i tilknytning til transport av slaktefisk er det grunnlag for å sette et skille i risiko mellom bruk av brønnbåt for føring av levende fisk fra anlegg med mistanke om eller påvist PD til slakteri og bruk av såkalte «bløggebåter» som foretar avlivning og bløgging av fisken på merdkanten. Ved slaktetransport med bløggebåt som er konstruert for oppsamling av prosessvann og lukket lossing til slakteriet av så vel nedkjølt fisk som prosessvann, vurderes risikoen generelt sett som lav. Risikoen vil imidlertid øke om bløggebåten benyttes til å hente slaktefisk fra mer enn et anlegg i samme transportoperasjon.

Kommentarer:

- Det finnes ikke dokumentasjon på hvilken risiko for smittespredning som finnes ved de ulike aktivitetene som er skissert under «Type aktivitet» i Tabell 3. Det er antydning antakelser om hvilke aktiviteter som utgjør en høy risiko. Disse antakelsene støttes av Veterinærinstituttet ut fra en «føre var» tilnærming (VI 2018) og underbygges blant annet av resultater fra en epidemiologisk studie utført av Heredasht et al., publisert i Prev. Vet. Med. 2018. I denne studien konkluderes det med at «høyrisiko brønnbåtbevegelser» (Brønnbåtbevegelser fra en PD-positiv til en PD-negativ lokalitet) peker seg ut som den viktigste faktoren for spredning av PD. I den samme studien pekes det videre på andre «høyrisiko akvakulturrelaterte båtbevegelser» (servicefartøy mv som beveger seg fra PD-smittet anlegg til PD-frie anlegg) som en viktig risikofaktor for spredning av PD.
- Det finnes heller ikke god dokumentasjon på betydningen av transportfrekvens i forhold til risiko for spredning av PD. Det antas imidlertid at mange anløp, fra mange forskjellige fartøy med forskjellig seilingsrute, utgjør øker risikoen for smittespredning betydelig (VI 2018). Se også de vurderingene som er lagt til grunn på dette punktet i eksemplene under punkt 6.

5. Vurdering av mulig flytting av fisk ved mistanke om eller påvist PD, jf. PD-forskriften §§ 8, 11 og 13

PD-forskriften har flere steder bestemmelser som åpner for flytting av fisk som er gjenstand for flytteforbud som følge av mistanke om eller påvisning av PD-virus, jf. forskriften §§ 8, 11 og 13. En forutsetning for slik flytting er at smitterisikoen er lav eller at flytting er nødvendig for å kontrollere sykdomsutbruddet.

I planens punkt 5 er det lagt til grunn at Mattilsynet ut fra det generelle risikobildet skal vurdere søknader om flytting av smittet fisk for videre vekst svært restriktivt, og at avslag skal være hovedregelen.

Det vil likevel være tilfeller hvor det ut fra en individuell risikovurdering i samsvar med de kriteriene som er gitt i vedleggets punkt 1, kan være forsvarlig å tillate slik flytting.

Vurdering av smitterisiko i slike tilfeller vil være krevende, og må alltid gjennomføres ut fra de forutsetninger som er tilstede i den enkelte sak. Det er derfor vanskelig å gi allmenngyldige eksempler som kan danne presedens for tilsvarende saker.

Som illustrasjon på hvilke forhold som må tas i betraktning og hvilke avveininger som kan tas i en slik risikovurdering, gjengis likevel her et eksempel på en reell sak fra region Midt. Eksemplet viser forutsetningene og de vurderingene som ble lagt til grunn for et vedtak om å tillate flytting av fisk med påvist PD-virus SAV3 for videre vekst fra et område til et annet. Eksemplet viser med all mulig tydelighet den kompleksiteten som ligger i en slik sak. Den systematiske gjennomgangen av de konkrete forholdene med tilhørende vurderinger betinger likevel at dette eksemplet kan brukes som støtte for risikovurdering i andre tilsvarende saker, uavhengig av hva som måtte bli endelig konklusjon.

Bakgrunn - forutsetninger

- Senhøsten 2018 ble det påvist PD forårsaket av SAV3 på laks på en lokalitet på nordvestlandet. Lokaliteten lå innenfor PD-sonen nord for Hustadvika. (Sonen er i utgangspunktet definert som fri for PD-SAV3).
- Fisken ble slaktet /destruert etter vedtak fra Mattilsynet.
- I desember 2018 oppstod mistanke om PD SAV3 på en av nabolokalitetene. Det ble vedtatt utslakting/destruksjon av fisk innen en gitt frist. Det ble samtidig vedtatt opprettet en kontrollområdeforskrift for PD i det berørte området.
- I januar 2019 ble det tatt et initiativ fra en samlet oppdrettsnæring i området for å få flyttet smittet og smitteutsatte anlegg i det aktuelle området sørover til lokaliteter i Romsdal (sør for Hustadvika). Dette gjaldt fisk på den smittede nabolokaliteten som ennå ikke var slaktet på det tidspunktet, og fisk fra ytterligere tre lokaliteter innenfor det berørte kontrollområdet.
- En avtale mellom oppdrettsaktørene gjorde at området i Romsdal det ble søkt flytting til, ble tilpasset slik at et stort område kunne gjennomføre felles brakklegging i 2020.

Vurderinger av risiko

Følgende faktorer ble gjennomgått og vurdert som ledd i den samlede risikovurderingen:

1. Muligheten for gjennomføring av rask utslakting/tømming av anlegg:

Det vil ta lang tid å få tømt anlegg når det først skal

- Verifiseres diagnoser etter mistanke
 - Varsles vedtak om tømming
 - Vedtas tømming
 - Gjennomføres tømming.
2. Spredning av SAV3 videre fra de to lokalitetene med påvist smitte ville kunne medføre sykdom av PD SAV 3 i et stort antall anlegg i omkringliggende områder og videre nordover. Dette er et svært oppdrettstett område.
 3. Oppdrettsnæringen hadde via koordinering fra fiskehelseselskapet Åkerblå gjennomført hyppig prøvetaking i alle anlegg i en stor radius fra primæranlegget. Det var ikke mistanke om spredning til andre områder utenfor det definerte kontrollområdet.
 4. Data fra strøm-modellering viste at det var de anleggene som ble søkt flyttet som var utsatt for størst smitterisiko.

5. Flytting av fisk på frivillig basis kunne gjennomføres raskt (i løpet av 2 uker).
6. Området det flyttes til ligger sør for Hustadvika, men hadde ikke hatt påvist SAV3 på 10 år.
7. Alle oppdrettsaktører i det aktuelle området sør for Hustadvika bekreftet at de var enig i at flytting kunne skje og at felles brakklegging av et stort område skal skje i 2020.
8. Flytting kunne skje i januar før de laveste temperaturer inntrådte i løpet av knappe to uker.
9. Fisken som skulle flyttes var ikke klinisk syk. Noen merder med fisk med Yersinose ble ikke vurdert som egnet til flytting av oppdretter.
10. Flyttingen kunne skje med lukket brønnbåt nord for Hustadvika.

Kommentar:

Et felles initiativ fra oppdrettsnæringen i området var avgjørende for Mattilsynets vurderinger.

Mattilsyn i region Midt vurderte smitterisiko ved flytting av fisk som betydelig lavere enn smitterisiko ved å la fisken stå i anleggene innenfor kontrollområdet. Hensynet til velferd tilsa at flytting kunne være forsvarlig.

Flytting ble kombinert med soneforskrift som vil medføre at et betydelig område rundt de smittede anleggene på nord-vestlandet blir gjort til gjenstand for felles brakklegging før nye utsett. Det er også tett overvåking av anlegg i området med hensyn til PD SAV3. Det er så langt (1. juni 2019) ikke påvist nye tilfeller av SAV3 nord for Hustadvika.

Det er påvist SAV3 og noe forøket dødelighet på fisk i alle de tre anleggene det ble flyttet fisk til.

6. Eksempler på vurdering av risiko (Veterinærinstituttet, 2018)

Veterinærinstituttet utførte i oktober 2018 på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet en vurdering av smitterisiko knyttet til transport av slaktefisk inn i og ut av kontrollområdet for PD i Trøndelag/Nordland. Disse beregningene og de vurderingene som er gjort til de enkelte punktene i risikomatriksen illustrerer hvordan en slik risikovurdering kan gjennomføres.

Analysen tar utgangspunkt i følgende relevante spørsmål knyttet til spredningsrisiko og mulige risikoreduserende tiltak:

1. Er det mulig å skissere et prøvetakingsopplegg som minimerer risikoen for å transportere PD-smittet fisk?
2. Kan det gjøres tiltak for å minimere risikoen for smittespredning under transport ved levering til slakteriet?
3. Hvor stor er konsekvensen om det likevel skulle bli spredt PD til en lokalitet nord for kontrollområdet?
4. Hvor lang tid bør kontrollområdet opprettholdes etter at området er tømt for fisk?

Veterinærinstituttets vurderinger er gjengitt i det følgende:

Generelt

«Flytting av sjøsatt fisk innebærer alltid en risiko for å spre smitte. Det er derfor konsekvensen av en eventuell smittespredning som avgjør om fisk kan flyttes eller ikke. Konsekvensen vil være ulik, avhengig av hvilket område fisken skal flyttes til. I dette tilfellet ønskes fisk transportert til og fra et produksjonsområde som bør holdes fri for PD, jf. PD-forskriftens formål.

Produksjonsområdene er basert på naturlige hydrografiske barrierer, men ved flytting brytes denne barrieren. Selv om risikoen for smittespredning ved en enkelt flytting kan vurderes som relativt liten, vil risiko øke ved gjentatte flyttinger av fisk med ikke-neglisjerbar sannsynlighet for smitte. Hvis flytting fra lokaliteter som er forbundet med en viss usikkerhet blir vanlig praksis, kommer smitten før eller senere til å spre seg.»

Spørsmål 1

«Veterinærinstituttet har under gjort beregninger som viser med hvor stor sikkerhet en kan si at en populasjon av fisk er fri for PD, med en fastsatt nedre deteksjonsgrense. Det er viktig å ha i tankene at en ikke kan dokumentere at en populasjon er negativ uten å teste hele populasjonen med en perfekt test. Det betyr, at en sykdomsfri populasjon i praksis blir definert «fri» basert på en sannsynlighetsberegning hvor det er satt en nedre deteksjonsgrense (akseptabelt nivå) som vil være større enn null. Dette nivået må defineres av ansvarlige myndigheter. Tillit til dette frihetsnivået er videre avhengig av sykdomshistorie på lokaliteten og risiko for introduksjon.

Her har vi beregnet hva som er den laveste forventede prevalensen en kan detektere med en vis sikkerhet når en gjør et prøveuttak på 20, 60 eller 150 fisk. Dette er illustrert i figur 1. Her fremgår det at ved det månedlige prøveuttaket på 20 fisk er det 90% sannsynlig å få minst én positiv prøve, når prevalensen på lokaliteten er minst 11%. Om en heller tar ut 60 fisk, er det 90% sannsynlig at en får en positiv prøve når prevalensen er minst 4%. Ved 150 fisk senkes deteksjonsgrensen til en prevalens på minst 2%.

I tabell 1 fremgår det hvor mange fisk som må prøvetas for å oppnå en sikkerhet på hhv 90, 95 eller 99% for at fisken er fri for PD, om en setter den nedre deteksjonsgrensen til enten 2% eller 1% (dvs. setter dette som det akseptable nivået):

Ved deteksjonsgrense = 2%:		Ved deteksjonsgrense =1%	
Ønsket sikkerhet:	Antall fisk som må prøvetas:	Ønsket sikkerhet:	Antall fisk som må prøvetas:
90%	114	90%	230
95%	149	95%	299
99%	228	99%	459

I disse beregningene antas det at testen som brukes er 100% sikker, dvs. at den har en sensitivitet og en spesifisitet på 100%.

I det aktuelle tilfellet, må en anta at lokalitetene som fisken ønskes flyttet fra har fulgt PD-forskriftens påbud om månedlig screening av 20 fisk. Det finnes en etablert metode for å beregne antatt prevalensen av en sykdom i en populasjon etter gjentatte negative tester. Om lokaliteten ikke har hatt positive prøver for PD de siste 3 foregående screenings, kan vi med 95% sikkerhet si at lokaliteten har en prevalens som ligger mellom 0 (null) og 5%. Om lokaliteten har gjennomført 5 slike månedlige prøvetakinger (med 20 prøver) som alle har vært

negative, vil denne sikkerheten øke til 99%. Om lokaliteten har gjennomført 8 månedlige prøveuttak (med 20 prøver) som alle har vært negative, kan en med 95% sikkerhet si at lokaliteten prevalensen ligger mellom 0 (null) og 2%. Dette er illustrert i figur 2, der en også ser hva som skjer med sannsynligheten for deteksjon om en endrer prøvestørrelsen til 30 eller 60 fisk.»

Spørsmål 2

«En bør bare flytte fisk dersom det ikke er mistanke om at den er infisert med SAV. Smittestatus i området der fisken flyttes fra venter høyere enn smittestatus på fisken som skal flyttes, siden det tar tid fra den første fisken er smittet til prevalensen i populasjonen når over deteksjonsgrensen. Som beskrevet over gir negative testresultater ikke garanti for at fisken er fri for virus, og all flytting av fisk i sjø vil være forbundet med en risiko for smittespredning.

I en nyere studie er det brukt AIS-registrert brønnbåttrafikk til og forbi lokaliteter (innenfor radius på 200 m) til å modellere spredningen av PD i Norge i 2016. Analysen viser at brønnbåttrafikk i stor grad kunne forutsi PD-spredning (Haredasht et al. 2018). Type aktivitet utført av brønnbåt ved de ulike besøkene var ikke undersøkt, så det vites ikke om noen typer aktivitet gir høyere risiko for smittespredning enn andre, eller den relative betydningen av brønnbåter og andre lokale forhold. Veterinærinstituttet antar at aktiviteter knyttet til flytting av fisk (med lokalt transportvann) og andre operasjoner som omfatter levende fisk, vil utgjøre en høy risiko for smittespredning.

Dette studiet registrerte rutinemessig brønnbåttrafikk gjennom 2016 uten kontroll på om forskrifter knyttet til vask/desinfeksjon ble overholdt eller ikke.

Det finnes lite dokumentasjon på effekten av smittereduserende tiltak for båttrafikk som f.eks. desinfeksjon av båter. Det finnes heller ingen dokumentasjon på sannsynligheten for smittespredning om en kjører med åpne hhv lukkede ventiler. Det må imidlertid forventes at sannsynligheten for å spre smitte eller plukke opp smitte til/fra forbipasserende anlegg minsker om en kjører med lukkede ventiler og i en avstand på >200 m fra aktive lokaliteter. Det må understrekes at brønnbåter som besøker /utfører service på en lokalitet tar på ulike vis opp i seg den smittestatus anlegget har gjennom vann og evt. fisk og arbeidsrutiner. Dette er tilsvarende besøk inne i for eksempel et grise fjøs, hvor en effektiv smittebarriere er rutinemessig implementert med påkledning til fjøsets egne klær ved ankomst og avkledning til egne når en forlater fjøset.

Det er gjort studier der en har estimert smitterisiko fra PD-infisert anlegg til omkringliggende anlegg via passiv horisontal smitte. Basert på observerte data har det blitt estimert smitterisiko på omkring 30% ved 10 km avstand, omkring 10% ved 20 km avstand og tilnærmet lik null ved 50km avstand. Hvor stor avstanden fra skipsrute til mottakelige lokaliteter må være for å redusere smitterisiko via båttrafikk er ikke kjent, men risiko for smitte med transport av PD-smittet fisk vil reduseres med økende avstand fra skipsrute til mottakelige lokaliteter.

Slakteri er et knutepunkt for fisk som leveres fra ulike lokaliteter. Dette betyr at det kan være fisk med svært ulik smittestatus og det kan skje lekkasje fra brønnbåt og slakteriet i forbindelse med levering og slakteprosess. For å sikre at denne muligheten er så liten som mulig må det gjennomføres full hygieneslakting. Dette skal sikre levering av uten kontaminering til omgivelsene fra fisken som leveres, desinfeksjon og/eller dumping av brønnvann på trygt sted

og desinfeksjon av all prosessvann fra slakteriet. Evt. ballastvann for ny transport må tas på trygt sted.»

Spørsmål 3

«Tidligere tilfeller med introduksjon av SAV i et nytt område har vist at sykdom sprer seg raskt. Et eksempel på dette er introduksjonen av SAV-subtype2 som skjedde ved en enkelt introduksjon i Møre- og Romsdal i 2010, trolig med brønnbåt fra Skottland. I løpet av det samme året hadde denne infeksjonen spredd seg til totalt 6 anlegg, og i 2011 ble den påvist i Nord-Trøndelag. I 2017 ble det registrert 55 nye tilfeller av infeksjon med SAV2. I 2012 ble det gjort en simulering av forventet spredning av SAV2 nord for Hustadvika, som viste at en kunne forvente ca. 5 nye smittede lokaliteter per år, selv med umiddelbar utslakting av virus-positive lokaliteter.

Veterinærinstituttet har gjort vurderinger for spredning av PD utenfor kontrollområdet for PD ved følgende to scenarier:

1. Der fisk fra en lokalitet innenfor PD-kontrollområdet transporteres til og slaktes ut på slakteri i PD-fri sone.
2. Der fisk fra en lokalitet i PD-fri sone transporteres til og slaktes ut på et slakteri i kontrollområdet for PD.

Scenario 1: Veterinærinstituttet har fått en konkret forespørsel fra Mattilsynet om vurdering av sannsynlighet for smittespredning av PD-virus ved transport av slaktefisk fra lokaliteten 10409 Kjølneset som ligger i kontrollområdet for PD til slakteriet 26815 Hestøy i Nordland, og vi vil derfor bruke dette som utgangspunkt for vurderingen. I denne vurderingen har vi brukt en smittespredningsmodell som er utviklet av Norsk Regnesentral, og som beregner sannsynligheten for at hvert enkelt anlegg innenfor 100 km av en gitt PD-infisert lokalitet vil bli smittet med PD-virus. Figur A viser hvor stor sannsynligheten er for spredning av PD-smitte fra lokalitet 26815 til omkringliggende lokaliteter i perioden fra oktober til og med juni 2019². Simuleringen er basert på at smittede lokaliteter står 2 mdr i sjø før de slaktes (Den måned smitten oppdages + en til), og at alle smittede lokaliteter slaktes ut.

Ut ifra denne simuleringen, er det mellom 2 og 5% sannsynlighet for at den lokaliteten som ligger nærmest Herøy vil bli smittet, og det er mellom 1 og 2% sannsynlighet for at 5 andre lokaliteter i nærheten vil bli smittet.

Veterinærinstituttet har også beregnet sannsynligheten for at fisken fra lokalitet 10409 er smittet med PD-virus. Det har blitt prøvetatt minst 20 fisk fra lokaliteten hver måned fra januar, hvilket betyr at det etter siste prøvetaking med 95% sikkerhet kan antas at det prevalensen av PD-virus på lokaliteten er under 2%, såfremt det ikke introduseres ny smitte. Veterinærinstituttet har brukt samme smittespredningsmodellen som over til å estimere

² Til denne simuleringen er gjort noen antakelser: Det er antatt at det transporteres ca 100.000 fisk til slakteriet, gjentatte ganger i en periode på 1 md. Modellen antar også, at lokaliteter som smittes, har en prevalens på rundt 15% fra starten av smitten, og at det tas prøver av 20 fisk hver måned som testes for PD-virus. Modellen baserer seg på hvordan PD har spredt seg fra 2003 til 2017, og på produksjonsdata som innrapporteres hver måned via Altinn. Modellen er publisert: Aldrin, M., Huseby, RB. & Jansen, PA (2015) Space-time modelling of the spread of pancreas disease (PD) within and between Norwegian marine salmonid farms. *Prev. Vet. Med.* 132-141.

sannsynligheten for ny introduksjon til lokaliteten siden siste prøvetaking i september, og funnet at det er 12% sannsynlighet for at lokaliteten blir smittet i perioden september til november i år.

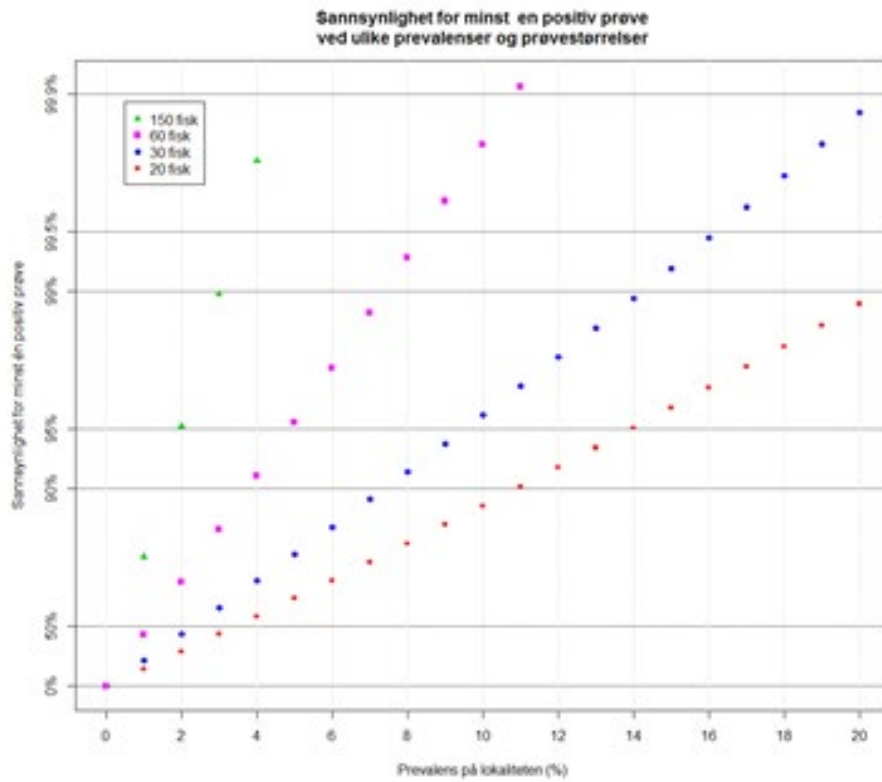
Scenario 2: Figur B viser hvor stor sannsynligheten er for spredning av PD-smitte fra en lokalitet i Nordland (lokalitet 11041 er brukt som eksempel) til omkringliggende lokaliteter i perioden fra oktober til og med juni 2019, under samme forutsetninger som over. I dette scenario er det 10-25% sannsynlighet for at de 3 nærmeste lokalitetene blir smittet, og 1-5% sannsynlighet for at ytterligere 5 lokaliteter smittes.

Det er ikke mulig å beregne sannsynligheten for at en brønnbåt som har levert fisk til et slakteri innenfor kontrollsonen for PD har blitt infisert med PD, og tar med seg smitten videre. Men det finnes evidens for at dette kan skje, og det er også basert på dette at det i transport-forskriften er krav om desinfeksjon av brønnbåter etter de har vært i et område med PD. Selv om risikoen for smittespredning ved en enkelt flytting i noen tilfeller kan vurderes som relativt liten, vil risiko øke ved gjentatte flyttinger av fisk med ikke-neglisjerbar sannsynlighet for smitte. Hvis flytting fra lokaliteter som er forbundet med en viss usikkerhet blir vanlig praksis, kommer smitten før eller siden til å spre seg.»

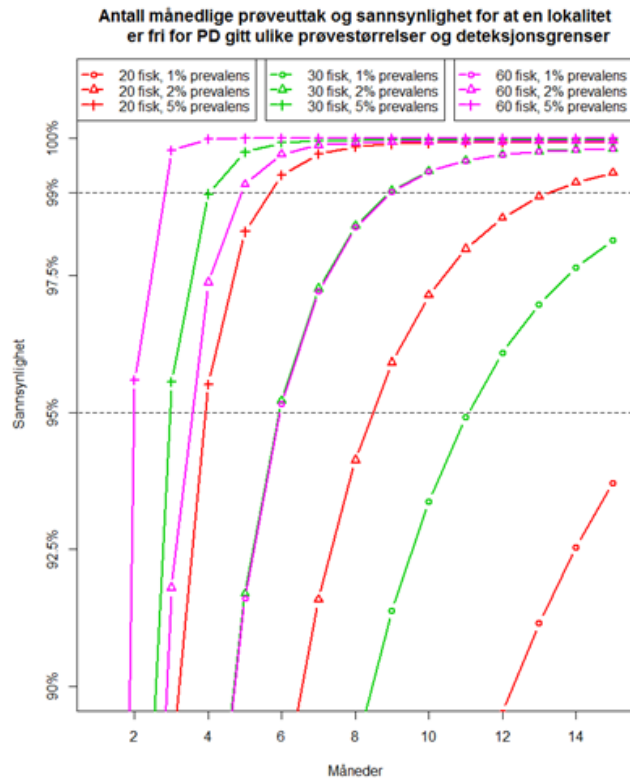
Spørsmål 4

«Veterinærinstituttet har fra Mattilsynet fått opplyst at lokaliteter med PD-smittet fisk i kontrollområdet skal være ferdig utslaktet i løpet av 6-7 uker fra d.d. Det vil fortsatt stå fisk i området, som har blitt satt i sjø i 2017 og 2018. Det finnes fisk på omkring 30 lokaliteter innenfor overvåkingssonen (se kart). Det er ikke funnet SAV på disse lokalitetene ved den månedlige screeningen for SAV (status per dags dato). Som beskrevet over, betyr dette at det at forekomsten av SAV i området med 90% sannsynlighet er under 11%, og trolig lavere, om alle lokaliteter har gjennomført screening i.f.t. forskriften. Studier har vist at utviklingen fra første SAV-påvisning på en lokalitet til utvikling og påvisning av PD kan ta opp til 71 uker, men det er også demonstrert at tiden fra infeksjon til klinisk utbrudd av PD er kortere ved økende temperaturer. Det er også funnet flere tilfeller der infeksjon med SAV forblir subklinisk og aldri utvikler seg til klinisk PD, og det er publisert tilfeller der de histopatologiske forandringene var så milde, at det var vanskelig å stille en diagnose på tross av at anlegget var infisert med PD. Modelleringsstudier har estimert at opp til 1/3 av SAV-infiserte lokaliteter forblir uoppdaget. I et modelleringsstudie ble det funnet at tid fra initial infeksjon til utvikling av PD er mellom 3 og 4 måneder i 95% av tilfellene. Det er altså en viss sannsynlighet for at det fortsatt finnes SAV-smitte i området etter at de PD-syke fiskene er slaktet ut.

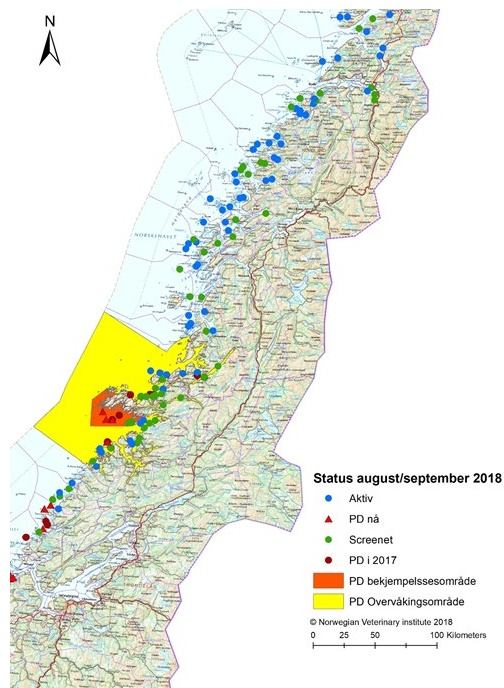
I PD-forskriften kan mistanke om SAV-infeksjon avkreftes om det har blitt prøvetatt minst 60 fisk i 4 måneder, der alle prøver har vært negative for SAV. Dette er basert på en beregning som viser at en etter 4 prøvetakinger vil være 99% sikker på at prevalensen er under 2%. I figur 2 er tegnet grafer som skisserer hva som skjer med sikkerheten og antall påkrevde prøvetakinger ved ulike prøvestørrelser. Her fremgår det at en etter 8 måneder med prøvetaking av 20 fisk kan være 95% sikker på at det prevalensen av SAV i en populasjon er under 2%.»

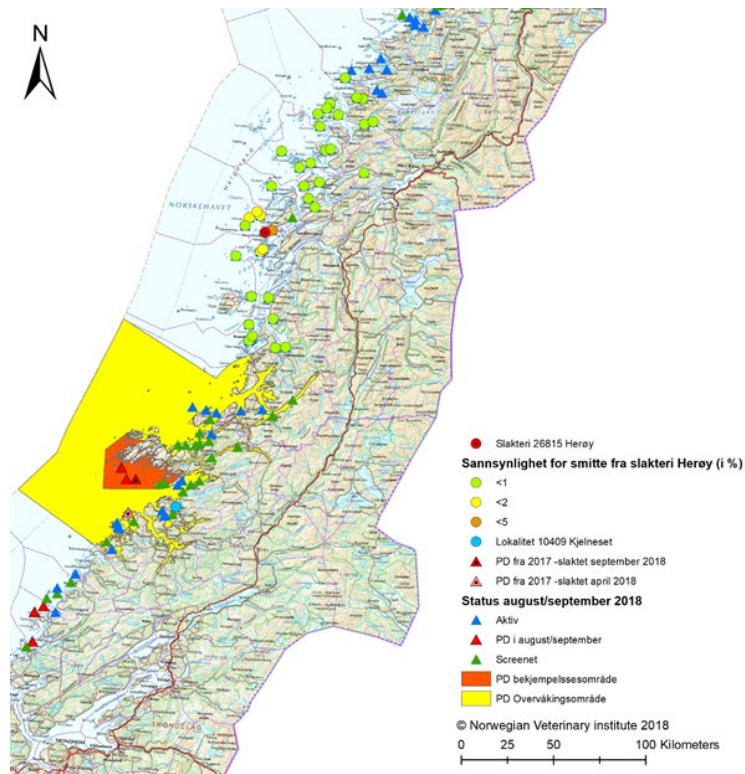
Figur 1. Sannsynlighet for å detektere SAV ved ulike prevalenser og prøvestørrelser. En antar at testen er 100% sensitiv.

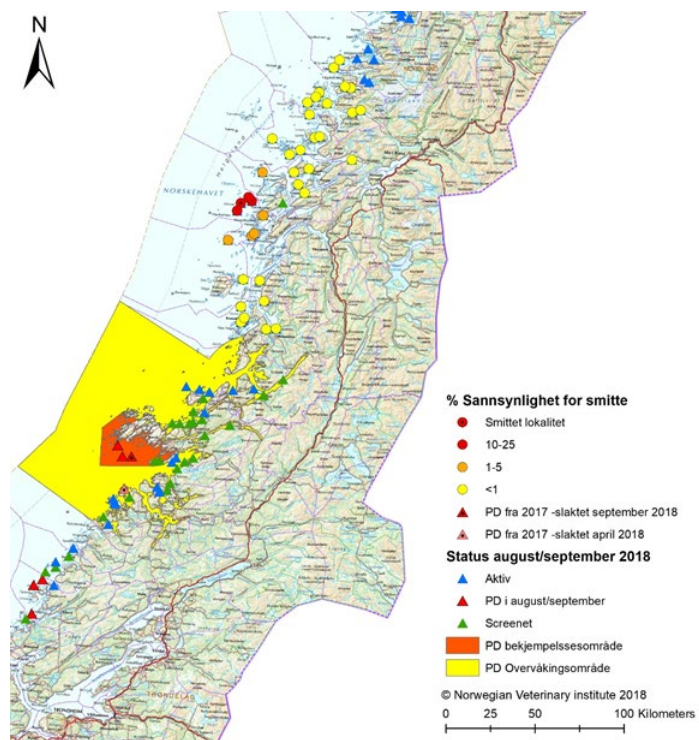
Figur 2. Antall månedlige prøveuttak ved hvilken en oppnår forskjellige sannsynligheter for at en lokalitet med 1 million fisk er fri for SAV, gitt at alle prøvetakinger er negative og at frihet er definert som en prevalens under en fastsatt grense.

Figur 3. Kart over PD-kontrollsoner med bekjempelsesområde og overvåkingsområde. (Lokaliteten som er markert med PD i det gule overvåkingsområdet har blitt slaktet ut)

Figur A. Figuren viser sannsynligheten for at ethvert anlegg innenfor 100km fra slakteriet Herøy blir smittet med PD-virus i løpet av perioden oktober 2018 til juni 2019, såfremt slakteriet blir smittet i oktober 2018.

Figur B. Figuren viser sannsynligheten for at ethvert anlegg innenfor 100km fra lokaliteten 11041 i Nordland blir smittet med PD-virus i løpet av perioden oktober 2018 til juni 2019, såfremt lokaliteten blir smittet i oktober/november 2018.

Vedlegg 1, Tabell 1 – kriterier for vurdering av rask tømning av anlegg

Vurderingskriterier	Lav risiko	Høy risiko	Terskel	Vekting	Kommentar
Resultater av månedlig screening	Gjentatte negative resultater av screening for SAV	Utelatelse av månedlig screening for SAV	Påvisning av PD-virus ved PCR	Meget høy	Påvisning av virus ved PCR tilsier at virus er tilstede i populasjonen, og det vil være et spørsmål om tid før den får etablert seg og kan spre seg. Det er derfor viktig å fjerne fisken med en gang virus påvises. Om den pålagte månedlige screeningen ikke er overholdt er status for virusmitte mer usikker.
Avstand til sjøanlegg uten påvisning eller mistanke om PD	Avstand over 30 km	Avstand under 10 km. Sterk strøm og/eller vind i retning mot andre anlegg kan øke avstand for høy risiko over 10 km.	For områder der konsekvensen av spredning er høy: 30 km	Høy	Basert på observerte data har det blitt estimert smitterisiko på omkring 30% ved 10 km avstand, omkring 10% ved 20 km avstand og tilnærmet lik null ved 50 km avstand (Aldrin et al. 2010). Modellert strømhastighet er en viktig forklaringsvariabel for PD, og både vindhastighet og –retning påvirker vannkontakt mellom lokaliteter (Viljugrein et al. 2009, Daa et al. 2011, Stene et al. 2014). Det finnes ikke strømdata for alle områder per i dag. Det anbefales her å bruke en føre var tilnærming, og anta at smitten ev. kan spre seg lenger ved sterk strøm og vind.
			For områder der konsekvensen av spredning er moderat: Avstand må bestemmes ut fra akseptable risiko for spredning.		
Avstand til sjøvannsinntak - smoltanlegg	Avstand over 30 km	Avstand under 30 km	Som for lokaliteter	Høy	Veterinærinstituttet er ikke kjent med publikasjoner som undersøker effekten av UV-desinfeksjon mot PD-virus. Basert på føre var prinsipp, bør derfor samme avstand som for sjølokaliteter benyttes.
Direkte eller indirekte kontakt med brønnbåt som kan ha fraktet infisert fisk	Ingen kjent transportrute for brønnbåt i umiddelbar nærhet til anlegget	Kjent transportrute i umiddelbar nærhet til et anlegg		Moderat	Veterinærinstituttet er ikke kjent med noen publikasjoner som viser til smitterisiko forbundet med båtrafikk forbi anlegg med smittet fisk. Forslag til kriterier for høy risiko kan derfor ikke valideres eller kriterium for terskelverdi oppgis.
Felles land-base med andre anlegg eller bruk av felles utstyr/personell/inkludert service-båter	Gode rutiner for biosikkerhet: Adskilt garderobe og lager. Grundig rengjøring og desinfeksjon av utstyr. Personell med god kunnskap om biosikkerhet	Lokaliteter med felles landbase. Dårlige rutiner for rengjøring og desinfeksjon av utstyr.	Brudd på rutiner for rengjøring og desinfeksjon	Meget høy	Det er vist at det er en økt risiko for PD ved å ha en eller flere PD-affiserte lokaliteter i samme konsesjon eller kontaktnettverk (Kristoffersen et al. 2009, Aldrin et al. 2010, Stene et al. 2014), og at redusert biosikkerhet ved deling av utstyr og er en signifikant risikofaktor. (McLoughlin et al. 2003)

Vedlegg 1, Tabell 2 – kriterier for vurdering av utsetting av fisk i slaktermerd

Vurderingskriterier	Lav risiko	Høy risiko	Terskel	Vekting	Kommentar
Avstand fra slakteriet til anlegg uten påvisning eller mistanke om PD	Avstand over 30 km	Avstand under 10 km. Sterk strøm og/eller vind i retning mot andre anlegg kan øke avstanden for høy risiko utover 10 km	For områder der konsekvensen av spredning er høy: 30 km	Meget høy	Det finnes ikke studier på spredning av smitte fra slakteri med ventemerdssetting av PD-fisk, men en kan anta at samme avstander som for spredning fra lokaliteter med fisk i sjø er gjeldende
			For områder der konsekvensen av spredning er moderat eller lav: Vurderes ut fra hva som anses som akseptabel risiko		
Avstand til sjøvannsinntak for smoltanlegg	Avstand over 30 km	Avstand under 10 km	For områder der konsekvensen av spredning er moderat eller lav: Vurderes ut fra hva som anses som akseptabel risiko	Høy	Veterinærinstituttet er ikke kjent med noen publikasjoner som undersøker effekten av UV-desinfeksjon mot PD-virus. Basert på dette, bør en føre var tilnærming legges til grunn.
Aktiviteten ved slakteriet (slaktemengde/daglige inntransporter/oppbevaringstid i slaktermerd)	Ingen øvrige anløp i den tiden fisken står i ventemerd	Mange anløp i perioden fiske står i ventemerd		Moderat	Det er risikoen for å overføre smitte fra ventemerd til fartøyer som kan spre smitten videre som vurderes. Risiko for smitteoverføring kun gjennom skrogsmitte anses for lav.
Smittestatus i opprinnelsesområdet for fisk som skal settes i slaktermerd	Fisk som settes i ventemerd kommer fra anlegg eller områder hvor det ikke er påvist SAV med PCR	Fisk som skal settes i ventemerd kommer fra område med mistanke om eller påvist PD-virus.	Fisk fra område med mistanke om/påvist PD-virus i ventemerd	Høy	
Direkte eller indirekte kontakt med brønnbåt som kan ha fraktet infisert fisk	Ingen kjent transportrute for brønnbåt i umiddelbar nærhet til anlegget	Kjent transportrute i umiddelbar nærhet til et anlegg		Moderat	Veterinærinstituttet er ikke kjent med noen publikasjoner som viser til smitterisiko forbundet med båttrafikk forbi anlegg med smittet fis. Forslag til lav/høy risiko er derfor ikke validert

Vedlegg 1, Tabell 3 – kriterier for vurdering av risiko forbundet med brønnbåter og servicefartøyer

Vurderingskriterier	Lav risiko	Høy risiko	Terskel	Vekting	Kommentar
Seilingsrute	Fra og til lokalitet uten mistanke/påvist PD	Fra anlegg med mistanke/påvist PD til anlegg uten påvist PD	Lokaliteter med ulik PD-status	Meget høy	Forskrift regulerer flytting av båter ut av PD-sonen. Kriteriene retter seg mot flytting av fartøy innad i PD-sonen mellom lokaliteter med ulik PD-status.
Type aktivitet	For alle gjelder det at om bruken er begrenset til ett anlegg, så reduseres risikoen	Transport av smolt	Ikke mulig å definere på grunn av manglende vitenskapelig grunnlag	Høy	Smolt-transport gjennom PD-sonen eller kontrollområder for PD og som ikke kan gå lukket hele veien, er høyrisiko for å få inn PD-smitte.
		Avlusningsflåter			Ligger lenge på lokalitet og utfører aktivitet som gir høy risiko for smitte til og fra lokalitet (Eksempelvis avlusning eller annen handling av fisk). Store komplekse flåter. Filter som er utfordrende å rengjøre.
		Innleide servicebåter			Ligger lenge på lokalitet og utfører aktivitet som gir høy risiko for smitte til og fra lokalitet
		Ensilasjebåter			Ensilasjebåt som henter fisk i merd med lift-up utgjør høy risiko for smitte både til og fra.
		Båter som opererer ROV til spyling av nøter			Ligger lenge på lokalitet og utfører aktivitet som gir høy risiko for smitte til og fra lokalitet
		Dykkerfartøyer			Utfører aktivitet som kan innebære høy risiko for smitte til og fra lokalitet.
Transportfrekvens	Få anløp, få forskjellige fartøy	Mange anløp, mange forskjellige fartøy		Moderat til meget høy (avhengig av seilingsrute)	Nettverksanalyser av brønnbåtbevegelser er vist å i stor grad kunne forutsi PD-status på anleggene (Haredacht et al. 2018), men type aktivitet utført av brønnbåt ved de ulike besøkene var ikke undersøkt og det kunne ikke sies noe om den relative betydningen av brønnbåten og andre lokale forhold.
Desinfeksjonsrutiner	Godt dokumenterte desinfeksjonsrutiner, fartøy med design som gjør at den er relativt lett å desinifisere	Fartøy med komplisert design (Uavhengig av dokumentasjon av desinfeksjonsstatus?). Mangelfull dokumentasjon på desinfeksjon.	Ikke godkjent desinfeksjon	Høy	Desinfeksjonsrutiner er beskrevet i forskriften, men fartøydesign og avvik kan påvirke effekten av desinfeksjonsrutiner.

1. Alternativ 1 – rask tømning av akvakulturanlegg med påvist PD

[Mal for] Forskrift som oppretter kontrollområde i overvåkingssonene i nasjonal PD-forskrift – alternativ 1 utslakting/destruksjon av PD-fisk

Sett inn korrekt tekst der malen har xx. Tekst med liten skrift i klammer er veiledning og skal slettes.

Forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr i xx kommune[r] i xx fylke [sett inn korrekt navn på kommune[r] og fylke]

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet, hovedkontoret [dato] med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, og forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr § 40, jf. forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom(PD) hos akvakulturdyr § 8.

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Formål

Formålet med forskriften er å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD).

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder opprettelse av et kontrollområde rundt akvakulturanlegget xx [sett inn lokalitetsnummer og -navn] i xx kommune[r] i xx fylke [sett inn korrekt navn på kommune[r] og fylke] med påvist PD. Kontrollområdet består av bekjempelsessone og lokal overvåkingssone.

Bekjempelsessonen omfatter lokalitet[ene] xx [sett inn lokalitetsnummer og -navn] og avgrenses [xx med yttergrense xx km [minimum 10 km].]

Overvåkingssonen ligger utenfor bekjempelsessonen og omfatter lokalitet[ene] xx. [Kontrollområdets lokale overvåkingssone avgrenses av en sirkel med xx km [minimum 30 km] radius fra lokalitet xx / *Alternativ:* Det etableres en lokal overvåkingssone som dekker det arealet av kontrollområdet som ligger utenfor bekjempelsessonen og som avgrenses av kontrollområdets ytre grenser.]

I vedlagte kart er bekjempelsessonen merket med rødt, og den lokale overvåkingssonen er merket med gult.

Forskriften retter seg mot akvakulturanlegg og aktører som utøver aktiviteter som kan spre smitte av pankreassykdom.

Forskriften gjelder også for aktører utenfor kontrollområdet som håndterer eller transporterer akvakulturdyr, produkter av akvakulturdyr, prøvemateriale og utstyr fra anlegg i kontrollområdet.

Forskriften gjelder i tillegg til bestemmelser i forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr.

§ 3. Definisjoner

I denne forskriften gjelder de definisjoner som følger av forskrift om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr tilsvarende.

- a) *Kontrollområde*: Et avgrenset geografisk område bestående av bekjempelsessone og en lokal overvåkingssone opprettet for å forebygge, begrense og bekjempe PD, hvor det gjelder særskilte tiltak, forbud eller påbud.

Kapittel II. Tiltak i bekjempelsessonen i kontrollområdet

§ 4. Forbud mot å flytte fisk

Det er forbudt å sette ut fisk i akvakulturanlegg innenfor bekjempelsessonen uten tillatelse fra Mattilsynet. Unntatt fra forbudet er utsett av rensefisk.

Det er forbudt å flytte og transportere fisk fra anlegg i bekjempelsessonen ut av, eller mellom anlegg i bekjempelsessonen uten skriftlig tillatelse fra Mattilsynet. Forbudet gjelder også flytting av fisk til slakterier. Både akvakulturanlegget, transportør og slakteri skal ha skriftlig tillatelse før fisken flyttes eller transporteres.

§ 5. Krav til akvakulturanlegg

Fisk fra anlegg med laksefisk i sjø med påvist PD skal slaktes eller destrueres innen en frist fastsatt av Mattilsynet. Etter at anlegget er tømt for fisk skal det rengjøres og desinfiseres. Anlegget skal deretter brakklegges i minimum to måneder.

Valg av slakteri for slaktning av fisk fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal godkjennes av Mattilsynet.

Alle anleggene i bekjempelsessonen som bruker ubehandlet sjøvann skal rengjøres og desinfiseres uten ugrunnet opphold etter at de er tømt for fisk. Deretter skal alle anleggene brakklegges samtidig i to måneder. Mattilsynet kan tillate kortere brakkleggingstid, men ikke mindre enn én måned koordinert brakklegging. Den samordnede brakkleggingstiden starter når Mattilsynet har godkjent vask og desinfeksjon. [Mattilsynet kan gjøre unntak for anlegg som produserer rensefisk / *Alternativt kan unntaket tas direkte inn i ordlyden. Forslag: Anlegg som produserer rensefisk i sonen er unntatt.*]

Utstyr fra anlegg i bekjempelsessonen skal rengjøres og desinfiseres før utstyret tas i bruk i et annet akvakulturanlegg i eller utenfor bekjempelsessonen.

Akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal utarbeide en plan for rengjøring og desinfeksjon for utstyr. Planen skal omfatte alt utstyr som har vært brukt på anlegget og oversendes Mattilsynet.

Akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal føre logg over aktiviteten til servicefartøy og servicepersonell. Loggen skal inneholde oversikt over gjennomført vask og desinfeksjon av båter og utstyr, og hvilke akvakulturanlegg som er besøkt, herunder tidspunkt og type oppdrag.

Gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskriften skal registreres fortløpende. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

§ 6. Krav til transport og håndtering av oppdrettsnøter

Oppdrettsnøter fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal transporteres i tett beholder, og alt avrenningsvann fra beholderen skal samles opp på notvaskeriet og desinfiseres.

Ved rengjøring av nøter fra sonen skal avløpsvannet samles opp, filtreres og desinfiseres før utslipp eller gjenbruk. Filtratet skal håndteres på en smittehygienisk forsvarlig måte.

§ 7. Krav til brønnbåter og servicefartøy

Brønnbåter og servicefartøy fra anlegg i bekjempelsessonen skal rengjøres og desinfiseres før båten tas i bruk i et annet akvakulturanlegg i eller utenfor bekjempelsessonen. Gjennomført rengjøring og desinfeksjon skal være inspisert og attestert av veterinær eller fiskehelsebiolog.

Brønnbåter og servicefartøy som har håndtert levende fisk eller dødfisk i bekjempelsessonen, skal i tillegg gjennomgå karantene eller slippsetting før fartøyet tas i bruk i annet akvakulturanlegg utenfor bekjempelsessonen. Karantenetiden skal være på minst 48 timer fra rengjøringen er attestert. Mattilsynet kan gjøre unntak fra kravet om karantene ved overgang til oppdrag i PD-sonen.

Båtfører skal føre logg over sin aktivitet i bekjempelsessonen. Loggen skal inneholde oversikt over gjennomført vask og desinfeksjon av båten, og hvilke akvakulturanlegg som er besøkt, herunder tidspunkt og type oppdrag.

§ 8. Krav til slakterier som skal slakte fisk fra bekjempelsessonen

Fisk fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal ikke plasseres i åpen slaktemerd ved mottak på slakteriet. Mattilsynet kan gjøre unntak fra dette kravet dersom smitterisikoen er lav eller det er nødvendig for å kontrollere sykdommen.

Slakterier som slakter fisk fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal ikke samtidig motta fisk fra andre anlegg. Mattilsynet kan gjøre unntak fra dette kravet dersom smitterisikoen er lav og det er nødvendig for å kontrollere sykdommen.

Slakteriene skal fortløpende registrere gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskriften. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

§ 9. Krav til transport

Levende fisk som ikke skal til et bestemmelsessted i bekjempelsessonen, skal så langt som mulig transporteres utenom bekjempelsessonen.

Transportører som transporterer akvakulturdyr gjennom bekjempelsessonen, skal fortløpende registrere gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskriften. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

Det er forbudt for båter og andre transportmidler å ta inn transportvann, ballastvann eller lignende i bekjempelsessonen. Forbudet gjelder ikke for transportvann som tas inn ved lasting av fisk i sonen. Mattilsynet kan gi tillatelse til annen behandling av transportvann.

Mattilsynet kan pålegge ytterligere tiltak overfor transportører som transporterer fisk til eller fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen, for eksempel krav om godkjent transportrute, lukket brønn, behandling av transportvann, avfallsbehandling, vask og desinfeksjon.

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen transport i bekjempelsessonen som kan innebære smittefare.

§ 10. Tiltak overfor annen virksomhet

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet i bekjempelsessonen som kan innebære smittefare.

Kapittel III. Tiltak i lokal overvåkingssone i kontrollområdet

§ 11. Krav om tillatelse for å føre fisk nordover

Det er forbudt å føre fisk fra akvakulturanlegg i overvåkingssonen ut av den lokale overvåkingssonen nordover [Hvordan forbudet bør formuleres er avhengig av hvor i landet det aktuelle kontrollområdet er. Forbudet mot å føre fisk fra akvakulturanlegg i kontrollområdets lokale overvåkingssone kan enten gjelde ut av overvåkingssonen, ut av overvåkingssonen nordover, eller ut av overvåkingssonen sørover. Paragrafen tas ut i sin helhet dersom forbudet ikke er nødvendig], uten tillatelse fra Mattilsynet. Forbudet gjelder også flytting av fisk til slakterier.

§ 12. Krav til transport i lokal overvåkingssone i kontrollområdet

Mattilsynet kan pålegge tiltak overfor transportører av akvakulturdyr til eller fra anlegg i den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet, slik som krav om godkjent transportrute, lukket brønn, behandling av transportvann, avfallsbehandling, vask og desinfeksjon.

Transportører som blir pålagt tiltak etter første ledd, skal fortløpende registrere gjennomførte tiltak. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen transport i den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet som kan innebære smittefare.

§ 13. Tiltak overfor annen virksomhet i lokal overvåkingssone i kontrollområdet

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet i den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet som kan innebære smittefare.

Kapittel IV. Kontrollområdets varighet

§ 14. Opphevelse av bekjempelsessonen

Etter at all laksefisk fra akvakulturanleggene i bekjempelsessonen er slaktet ut, anlegg og utstyr forskriftsmessig rengjort og desinfisert, lokalitetene har gjennomført en

koordinert brakklegging i samsvar med § 5, kan Mattilsynet vedta at bekjempelsessonen oppheves.

Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, blir området en del av overvåkingssonen.

§ 15. Opphevelse av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet

Varigheten av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet besluttes på tidspunktet for opphevelse av bekjempelsessonen.

[Kommentar: Varigheten av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet kan være lenger enn bekjempelsessonen avhengig av hvilke tiltak som er iverksatt i den lokale overvåkingssonen. Varigheten av lokal overvåkingssone avhenger av temperaturforhold og sannsynlighet for at sykdom opptrer.]

Kapittel V. Andre bestemmelser

§ 16. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og fatter nødvendige enkeltvedtak for å gjennomføre bestemmelsene gitt i og i medhold av denne forskriften i samsvar med matloven § 23 om tilsyn og vedtak, § 24 om særskilt smittesanering, § 25 om stenging og virksomhetskarantene og § 26 om tvangsmulkt.

§ 17. Dispensasjon

Mattilsynet kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i denne forskriften, forutsatt at det ikke vil stride mot EØS-avtalen eller andre av Norges internasjonale forpliktelser.

§ 18. Straffebestemmelser

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av denne forskriften eller bestemmelser og vedtak gitt i medhold av den, er straffbar i samsvar med matloven § 28.

§ 19. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 1 kart:

Kart over PD-kontrollområde i xx kommune[r] i xx fylke.

2. Alternativ 2 – ikke automatisk rask tømning av anlegg med påvist PD

Vedlegg xx: [Mal for] Forskrift som oppretter kontrollområde i overvåkingssonene i nasjonal PD-forskrift – alternativ 2 fisken kan stå ved hjelp av smittebegrensende tiltak og koordinert brakklegging

Sett inn korrekt tekst der malen har xx. Tekst med liten skrift i klammer er veiledning og skal slettes.

Forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr i xx kommune[r] i xx fylke [sett inn korrekt navn på kommune[r] og fylke]

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet, hovedkontoret [dato] med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, og forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatisk dyr § 40, jf. forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom(PD) hos akvakulturdyr § 8.

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Formål

Formålet med forskriften er å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD), og hindre at PD etablerer seg i området ved hjelp av smittebegrensende tiltak og koordinert brakklegging.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder opprettelse av et kontrollområde rundt akvakulturanlegget xx [sett inn lokalitetsnummer og -navn] i xx kommune[r] i xx fylke[r] med påvist PD. Kontrollområdet består av xx [antall] bekjempelsessone[r] og xx [antall] lokal[e] overvåkingssone[r] i xx kommune[r] i xx fylke.

Bekjempelsessonen[e] omfatter lokalitet[ene] xx og avgrenses [xx med yttergrense [xx] km [*minimum 10 km*].]

Lokal[e] overvåkingssone[r] ligger utenfor bekjempelsessonen[e] og omfatter lokalitet[ene] xx. [Den lokale overvåkingssonen avgrenses av en sirkel med xx km [*minimum 30 km*] radius rundt lokalitet xx / *Alternativ:* Det etableres en lokal overvåkingssone som dekker det arealet av kontrollområdet som ligger utenfor bekjempelsessonen og som avgrenses av kontrollområdets ytre grenser.]

I vedlagte kart er bekjempelsessonen[e] merket med rødt, og lokal[e] overvåkingssone [r] er merket med gult.

Forskriften retter seg mot akvakulturanlegg og aktører som utøver aktiviteter som kan spre smitte av pankreassykdom.

Forskriften gjelder også for aktører utenfor kontrollområdet som håndterer eller transporterer akvakulturdyr, produkter av akvakulturdyr, prøvemateriale og utstyr fra anlegg i kontrollområdet.

Forskriften gjelder i tillegg til bestemmelser i forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr.

§ 3. Definisjoner

I denne forskriften gjelder de definisjoner som følger av forskrift om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr tilsvarende.

- a) *[Koordinert brakkleggingsgruppe [benyttes kun dersom det må lages mindre brakkleggingsområder inne i en bekjempelsessone]:* Grupper av anlegg som har koordinert tidspunkt for brakklegging og der de ulike lokaliteter påvirker hverandre smittemessig.]
- b) *Kontrollområde:* Et avgrenset geografisk område bestående av bekjempelsessone og lokal overvåkingssone opprettet for å forebygge, begrense og bekjempe PD, hvor det gjelder særskilte tiltak, forbud eller påbud.

Kapittel II. Tiltak i bekjempelsessonen i kontrollområdet

§ 4. Forbud mot å flytte fisk

Det er forbudt å sette ut fisk i akvakulturanlegg innenfor bekjempelsessonen uten tillatelse fra Mattilsynet. Unntatt fra forbudet er utsett av rensefisk.

Det er forbudt å flytte og transportere fisk fra anlegg i bekjempelsessonen ut av, eller mellom anlegg i bekjempelsessonen uten skriftlig tillatelse fra Mattilsynet. Forbudet gjelder også flytting av fisk til slakterier. Både akvakulturanlegget, transportør og slakteri skal ha skriftlig tillatelse før fisken flyttes eller transporteres.

§ 5. Krav til akvakulturanlegg

Valg av slakteri for slaktning av fisk fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal godkjennes av Mattilsynet.

Alle anleggene i bekjempelsessonen som bruker ubehandlet sjøvann skal rengjøres og desinfiseres uten ugrunnet opphold etter at de er tømt for fisk. Deretter skal alle anleggene brakklegges samtidig i to måneder. Mattilsynet kan tillate kortere brakkleggingstid, men ikke mindre enn én måned koordinert brakklegging. Den samordnede brakkleggingstiden starter når Mattilsynet har godkjent vask og desinfeksjon av anleggene i [[en] bekjempelsessone[n] eller i en brakkleggingsgruppe.] [Mattilsynet kan gjøre unntak for anlegg som produserer rensefisk / [Alternativt kan unntaket tas direkte inn i ordlyden. Forslag:] Anlegg som produserer rensefisk i sonen er unntatt.]

[Dersom det er aktuelt å lage brakkleggingsgrupper inne i en bekjempelsessone for å sikre utsett i et større område, kan følgende formulering benyttes som alternativ]: [Alle anleggene som benytter ubehandlet sjøvann i en godkjent brakkleggingsgruppe skal brakklegges samtidig i minimum to måneder. Mattilsynet godkjenner brakkleggingsgrupper.]

Utstyr fra anlegg i bekjempelsessonen skal rengjøres og desinfiseres før utstyret tas i bruk i et annet akvakulturanlegg i eller utenfor bekjempelsessonen.

Akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal utarbeide en plan for rengjøring og desinfeksjon av utstyr. Planen skal omfatte alt utstyr som har vært brukt på anlegget og oversendes Mattilsynet.

Akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal føre logg over aktiviteten til servicefartøy og servicepersonell. Loggen skal inneholde oversikt over gjennomført vask og desinfeksjon av båt og utstyr, og hvilke akvakulturanlegg som er besøkt, herunder tidspunkt og type oppdrag.

Gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskriften skal registreres fortløpende. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

§ 6. Krav til transport og håndtering av oppdrettsnøter

Oppdrettsnøter fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal transporteres i tett beholder, og alt avrenningsvann fra beholderen skal samles opp på notvaskeriet og desinfiseres.

Ved rengjøring av nøter fra sonen skal avløpsvannet samles opp, filtreres og desinfiseres før utslipp eller gjenbruk. Filtratet skal håndteres på en smittehygienisk forsvarlig måte.

§ 7. Krav til brønnbåter og servicefartøy

Brønnbåter og servicefartøy fra anlegg i bekjempelsessonen skal rengjøres og desinfiseres før båten tas i bruk i et annet akvakulturanlegg i eller utenfor bekjempelsessonen. Gjennomført rengjøring og desinfeksjon skal være inspisert og attestert av veterinær eller fiskehelsebiolog.

Brønnbåter og servicefartøy som har håndtert levende fisk eller dødfisk i bekjempelsessonen, skal i tillegg gjennomgå karantene eller slippsetting før fartøyet tas i bruk i annet akvakulturanlegg utenfor bekjempelsessonen. Karantenetiden skal være på minst 48 timer fra rengjøringen er attestert. Mattilsynet kan gjøre unntak fra kravet om karantene ved overgang til oppdrag i PD-sonen [evt. også til andre bekjempelsessoner for PD].

Båtfører skal føre logg over sin aktivitet i bekjempelsessonen. Loggen skal inneholde oversikt over gjennomført vask og desinfeksjon av båten, og hvilke akvakulturanlegg som er besøkt, herunder tidspunkt og type oppdrag.

§ 8. Krav til slakterier som skal slakte fisk fra bekjempelsessonen

Fisk fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal ikke plasseres i åpen slaktemerd ved mottak på slakteriet. Mattilsynet kan gjøre unntak fra dette kravet dersom smitterisikoen er lav eller det er nødvendig for å kontrollere sykdommen.

Slakterier som slakter fisk fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen skal ikke samtidig motta fisk fra andre anlegg. Mattilsynet kan gjøre unntak fra dette kravet dersom smitterisikoen er lav og det er nødvendig for å kontrollere sykdommen.

Slakteriene skal fortløpende registrere gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskriften. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

§ 9. Krav til transport

Levende fisk som ikke skal til et bestemmelsessted i bekjempelsessonen, skal så langt som mulig transporteres utenom bekjempelsessonen.

Transportører som transporterer akvakulturdyr gjennom bekjempelsessonen, skal fortløpende registrere gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskriften. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

Det er forbudt for båter og andre transportmidler å ta inn transportvann, ballastvann eller lignende i bekjempelsessonen. Forbudet gjelder ikke for transportvann som tas inn ved lasting av fisk i sonen. Mattilsynet kan gi tillatelse til annen behandling av transportvann.

Mattilsynet kan pålegge ytterligere tiltak overfor transportører som transporterer fisk til eller fra akvakulturanlegg i bekjempelsessonen, for eksempel krav om godkjent transportrute, lukket brønn, behandling av transportvann, avfallsbehandling, vask og desinfeksjon.

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen transport i bekjempelsessonen som kan innebære smittefare.

§ 10. Tiltak overfor annen virksomhet

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet i bekjempelsessonen som kan innebære smittefare.

Kapittel III. Tiltak i lokal overvåkingssone i kontrollområdet

§ 11. Krav om tillatelse for å føre fisk nordover

Det er forbudt å føre fisk fra akvakulturanlegg i den lokale overvåkingssonen ut av overvåkingssonen nordover [*Hvordan forbudet bør formuleres er avhengig av hvor i landet det aktuelle kontrollområdet er. Forbudet mot å føre fisk fra akvakulturanlegg i overvåkingssonen kan enten gjelde ut av overvåkingssonen, ut av overvåkingssonen nordover, eller ut av overvåkingssonen sørover. Paragrafen tas ut i sin helhet dersom forbudet ikke er nødvendig*], uten tillatelse fra Mattilsynet. Forbudet gjelder også flytting av fisk til slakterier.

§ 12. Krav til transport i lokal overvåkingssone i kontrollområdet

Mattilsynet kan pålegge tiltak overfor transportører av akvakulturdyr til eller fra anlegg i den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet, slik som krav om godkjent transportrute, lukket brønn, behandling av transportvann, avfallsbehandling, vask og desinfeksjon.

Transportører som blir pålagt tiltak etter første ledd, skal fortløpende registrere gjennomførte tiltak. Registreringene skal være lett tilgjengelige for Mattilsynet ved inspeksjon.

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen transport i den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet som kan innebære smittefare.

§ 13. Tiltak overfor annen virksomhet i lokal overvåkingssone i kontrollområdet

Mattilsynet kan treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet i den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet som kan innebære smittefare.

Kapittel IV. Kontrollområdets varighet

§ 14. Opphevelse av bekjempelsessonen

Etter at all laksefisk fra akvakulturanleggene i bekjempelsessonen er slaktet ut, anlegg og utstyr forskriftsmessig rengjort og desinfisert, lokalitetene har gjennomført en koordinert brakklegging i samsvar med § 5, kan Mattilsynet vedta at bekjempelsessonen oppheves.

Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, blir bekjempelsessonen en del av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet.

§ 15. Opphevelse av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet

Varigheten av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet besluttes på tidspunktet for opphevelse av bekjempelsessonen.

[Kommentar: Varigheten av den lokale overvåkingssonen i kontrollområdet kan være lenger enn bekjempelsessonen avhengig av hvilke tiltak som er iverksatt i den lokale overvåkingssonen. Varigheten av lokal overvåkingssone avhenger av temperaturforhold og sannsynlighet for at sykdom opptrer.]

Kapittel V. Andre bestemmelser

§ 16. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og fatter nødvendige enkeltvedtak for å gjennomføre bestemmelsene gitt i og i medhold av denne forskriften i samsvar med matloven § 23 om tilsyn og vedtak, § 24 om særskilt smittesanering, § 25 om stenging og virksomhetskarantene og § 26 om tvangsmulkt.

§ 17. Dispensasjon

Mattilsynet kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i denne forskriften, forutsatt at det ikke vil stride mot EØS-avtalen eller andre av Norges internasjonale forpliktelser.

§ 18. Straffebestemmelser

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av denne forskriften eller bestemmelser og vedtak gitt i medhold av den, er straffbar i samsvar med matloven § 28.

§ 19. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 1 kart:

Kart over PD-kontrollområde i xx kommune[r] i xx fylke.

Vedlegg 3: Mal for vedtak om båndlegging av akvakulturanlegg på grunn av mistanke eller påvist pankreassykdom (PD)

Se forvaltningsplan for PD Del II punkt 3.1 for informasjon om båndlegging av akvakulturanlegg grunnet PD. Der vil du bl.a. finne veiledning om forhåndsvarsel av vedtak om båndlegging ved mistanke eller påvisning av pankreassykdom, og veiledning om båndlegging av anlegg som på grunn av kontakt med eller avstand til akvakulturanlegg med påvist PD, skal vurderes båndlagt.

Sett inn korrekt tekst der malen har xx. Tekst med liten skrift i klammer er veiledning og skal slettes.

Vedtak om båndlegging av lokalitet xxxx [sett inn lokalitetsnummer] xxx [sett inn lokalitetsnavn] grunnet pankreassykdom (PD)

Vi viser til xxx [prøvesvar, varsel eller melding med dato] om mistanke om/påvist [velg ett av alternativene] pankreassykdom (PD) fra xxx [sett inn navn på varsler/melder], og til e-post xx.xx.xxx [dato] fra Mattilsynet der dere informeres om mistanke om /påvisning [velg ett av alternativene] av alvorlig smittsom sykdom i xxxx [sett inn lokalitetsnummer] xxxx [sett inn lokalitetsnavn].

Saken gjelder:

Lokalitet xxxx [sett inn lokalitetsnummer] xxxx [sett inn lokalitetsnavn].

Mattilsynet fatter følgende vedtak:

Vedtak om båndlegging

Lokalitet xxxx [navn] båndlegges på grunn av mistanke om/påvist [velg ett av alternativene] pankreassykdom (PD). Det er forbudt å flytte fisk til eller fra lokaliteten uten tillatelse fra Mattilsynet. Forbudet gjelder ikke utsett av renseskisk.

Restriksjonen gjelder til den oppheves av Mattilsynet.

Årsaken til restriksjonen er: Listeført sykdom akvatiske dyr mistanke/påvisning om: Pankreassykdom/PD.

Hjemmel

Matlovens § 23, jf. forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr § 8 første ledd. [Benyttes for båndleggingsvedtak ved mistanke om eller påvist pankreassykdom som er i tråd med definisjon av mistanke eller påvisning i forskriftens § 3]

Eller:

Matlovens §23, jf. forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr § 8 annet ledd. [Benyttes dersom lokaliteten båndlegges i overvåkingssonen med bakgrunn i kontakt med eller kort avstand til anlegg som har fått påvist PD].

[stryk ett av alternativene – merk at andre alternativ kun benyttes i overvåkingssonen ved behov for båndlegging av anlegg som har vært i kontakt med eller ligger nært anlegg som har fått påvist PD]

PD-forskriftens § 8 første ledd lyder *Det er forbudt å flytte fisk inn til eller ut av et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD uten tillatelse fra Mattilsynet.*
PD-forskriftens § 8 annet ledd lyder *Mattilsynet kan forby flytting av fisk inn til eller ut av et akvakulturanlegg som har hatt smittekontakt med et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD, dersom dette er nødvendig for å kontrollere et utbrudd.*

[Tekst som viser innhold i § 8 andre ledd slettes når mistanken/påvisningen er i tråd med PD-forskriftens definisjoner]

[Anlegg som båndlegges med hjemmel i § 8 annet ledd, skal gjøres oppmerksom på at kravet i PD-forskriften § 13 til undersøkelse innen syv dager for å dokumentere smittestatus, gjelder hvis anlegget i overvåkingssonen enten ligger innenfor en radius på 30 km fra anlegg som får påvist SAV eller anlegget har hatt kontakt som medfører smitterisiko med anlegg som får påvist SAV. Se siste avsnitt i dette dokumentet for forslag til tekst.]

Vi har observert

[Bakgrunnen for mistanke om/påvist PD skal beskrives her.]

Mattilsynet vurderer dette slik

PD er en listeført sykdom. Regelverket setter forbud mot å flytte fisk inn eller ut av et akvakulturanlegg med mistanke om eller påvist PD uten tillatelse fra Mattilsynet. Merk at forbudet mot å flytte fisk inn og ut av et akvakulturanlegg oppstår samtidig med mistanke om PD, ikke først når vedtak om båndlegging er fattet av Mattilsynet.

Det er mistanke om/påvist [velg et av alternativene] PD på lokalitet xxxx [sett inn lokalitetsnummer] xxxxx [sett inn lokalitetsnavn].

Vi minner om at akvakulturdriftsforskriften § 11 om smitthygiene gjelder uavhengig av mistanke om eller påvisning av fiskesykdom. Bestemmelsen inneholder krav om at det skal sikres at personell, arbeidstøy, utstyr, gjenstander, brukt emballasje med videre ikke sprer smitte. Brukte nøter, gjenstander, utstyr etc. skal rengjøres og desinfiseres med et godkjent desinfeksjonsmiddel før de flyttes til et annet akvakulturanlegg.

PD er en alvorlig, smittsom sykdom som kan gi store konsekvenser for fiskehelse og fiskevelferd med betydelig fare for smitte til andre anlegg. Når sykdommen avdekkes, innebærer kravene i regelverket at det iverksettes smitteforebyggende tiltak for å forhindre spredning.

Informasjon til akvakulturanlegg grunnet PD

Mistanke om eller påvisning av PD på lokaliteter fører til offentlig informasjon om forholdet på Veterinærinstituttets interaktive kart og på nettportalen BarentsWatch fiskehelse.

Vi gjør oppmerksom på at gjeldende regelverk fastsetter krav om inspeksjon og attest av veterinær eller fiskehelsebiolog for brønnbåter, servicefartøyer og utstyr som skal forlate PD-sonen, se transportforskriftens § 20 a og PD-forskriften § 10.

PD-forskriftens § 6 anviser fremgangsmåte for å få bekreftet eller avkreftet en mistanke om PD. Dokumentasjon på prøvetakingen sendes Mattilsynet postmottak@mattilsynet.no merket med saksnummer.

Dersom mistanken kan avkreftes i tråd med § 6, oppheves båndleggingen av lokaliteten.

Merk at anlegg i overvåkingssonene som ligger innenfor en radius på 30 km fra anlegg som har påvist SAV skal undersøkes innen syv dager for å dokumentere smittestatus. Det samme gjelder for anlegg i overvåkingssonene som har hatt kontakt som medfører smitterisiko med anlegg som har påvist PD. Kravet fremkommer i PD-forskriftens § 13. [Benyttes dersom lokaliteten båndlegges i overvåkingssonen med bakgrunn i kontaktsmitte som utgjør grunn til mistanke i henhold til forskriftens § 8 annet ledd.]